

Het MBO in 2022: De sector blijft ook bij dalende studentenaantallen financieel gezond en klaar voor toekomstige opgaven

Inzichten uit de financiële benchmark mbo

Sectorresultaten verslagjaar 2022

Oktober 2023

Inhoud

Samenvatting	5
Financiële kengetallen sector	7
De rentabiliteit daalde van 3,9% in 2021 naar 0,4% in 2022	8
Aantal scholen met tweejarig negatieve rentabiliteit is toegenomen	10
Solvabiliteit is constant gebleven	11
Liquiditeit afgenomen	12
Nadere analyse financiële kengetallen	13
Combinatie van financiële kengetallen	14
Financiële kengetallen per type school: rentabiliteit afgenomen voor alle type scholen	15
Financiële kengetallen per grootteklasse	16
Kosten en baten	17
Lichte daling aantal studenten	18
Totale baten in 2022 met 4,4% gestegen	20
Aandeel kosten direct onderwijsondersteunend personeel gestegen en directie en management gedaald	22
In 2022 een daling van 5,8% van het aantal studenten per fte onderwijzend personeel	24
Stijging salariskosten per fte in loondienst conform loonontwikkelingen	26
Aantal m ² in de sector gedaald en huisvestingskosten per m ² toegenomen	27
Aandeel ICT-kosten is licht gestegen	29
Bijlagen	30
Bijlage A: Begripsomschrijvingen en aantal scholen in financiële benchmark	31
Bijlage B: Onderzoeksverantwoording	32
Bijlage C: Financiële positionering MBO-scholen	33

Samenvatting

Net als voorgaande jaren presenteert de MBO Raad voor 2022 de resultaten van de financiële benchmark in de MBO-sector, als onderdeel van de bredere benchmark middelbaar beroepsonderwijs. Dit jaar hebben 54 scholen deelgenomen aan de benchmark over 2022, tegenover 57 scholen vorig jaar.

In maart 2022 werden de laatste COVID-19 maatregelen beëindigd. Daarmee ging de manier van onderwijsgeven en dus ook de daarbij behorende bedrijfsvoering weer grotendeels terug naar de periode van voor de coronacrisis. Gelijktijdig hebben sommige van de aanpassingen in het onderwijs een langduriger effect op de bedrijfsvoering. De coronaperiode heeft ook een grote impact gehad op de motivatie en mentale weerbaarheid van MBO-studenten. De sector ziet de gevolgen hiervan terug in de onderwijsresultaten, onder meer door uitval en achterstanden.

Met de door het Kabinet beschikbaar gestelde middelen via het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) hebben de scholen in 2022 studenten extra kunnen begeleiden om achterstanden zo veel als mogelijk weg te werken en studenten te ondersteunen en te begeleiden op het vlak van sociaal welzijn, in- en doorstroom, stages en de aanpak van jeugdwerkloosheid. MBO-scholen hebben in 2022 de NPO-gelden van zowel 2021 als 2022 kunnen inzetten. Deze extra middelen maakte de gemiddelde rentabiliteit voor boekjaar 2021 met 3,9% hoger dan het meerjarig gemiddelde (1,3% over 2016 – 2020). Scholen kregen de tijdens het boekjaar 2021 extra beschikbaar gestelde middelen slechts beperkt uitgegeven. Echter, zonder deze extra middelen was de gemiddelde rentabiliteit 0% geweest. Deze gecorrigeerde lagere financiering, was een waarschijnlijke voorbode voor het financieringsniveau voor boekjaar 2022 en daarmee ook voor de mogelijkheid dat de resulterende rentabiliteit over boekjaar 2022 flink lager zou zijn dan 2021. In lijn met de verwachtingen van vorig jaar, is de rentabiliteit voor dit jaar gedaald, van 3,9% in 2021 naar 0,4% in 2022. Hiermee ligt de gerealiseerde gemiddelde rentabiliteit nog wel 1,2 procentpunt boven de gemiddelde verwachte rentabiliteit voor boekjaar 2022 (-0,8%).

De daling van de gemiddelde rentabiliteit had nog scherper kunnen zijn. Naast de NPO-gelden stelde het kabinet medio 2022 structureel aanvullend € 150 miljoen beschikbaar voor de extra begeleiding van studenten op MBO-niveau 2. Doordat deze middelen in het lopende boekjaar (2022) beschikbaar werden gesteld, werden deze slechts deels besteed en verhoogden daarmee de rentabiliteit over de gehele linie. Wanneer de NPO-gelden en MBO-niveau 2-kwaliteitsgelden niet worden meegenomen in het resultaat, dan neemt de gemiddelde rentabiliteit af tot -3,7% met de NPO-gelden meegenomen was de gemiddelde rentabiliteit in 2022 uiteindelijk 0,4%. Verwacht wordt dat het niet kunnen uitgegeven van de MBO-niveau 2 gelden in 2022 een

eenmalig effect is. Daarnaast lopen door de resultaten ook nog het resultaatafhankelijke deel van de kwaliteitsgelden (218 miljoen euro). Dit heeft ook een effect op de rentabiliteit, maar doordat scholen vrij zijn verschillende 'matchingsprincipes' toe te passen, is hier niet nauwkeurig op te corrigeren op basis van de beschikbare informatie.

De solvabiliteit, rentabiliteit en liquiditeit van de sector tonen de solide financiële basis van de MBO-sector

De gemiddelde solvabiliteit, rentabiliteit en liquiditeit van de sector zijn met respectievelijk 59,3%, 0,4% en 1,93 adequaat en leggen een gemiddeld solide basis voor de financiële continuïteit van de sector. Het totale sectorresultaat daalde van € 231,1 miljoen in 2021 naar € 67,5 miljoen in 2022. Dit wordt veroorzaakt door de besteding van de NPO-gelden uit 2021 en 2022. Het aantal scholen met een negatief financieel resultaat is in 2022 toegenomen naar 20 scholen, in 2021 waren dit er 4. Ook nam het aantal scholen met een tweejarig negatief resultaat toe van twee in 2021 naar drie in 2022.

De solvabiliteit I – het eigen vermogen ten opzichte van het balanstotaal – bleef onveranderd met 59,3% in zowel 2021 als 2022. De meerjarige trend van stijgende solvabiliteit lijkt hiermee te zijn doorbroken. Hoewel de solvabiliteit van individuele scholen verschilt, is gemiddeld de solvabiliteit van scholen binnen de sector adequaat. Om de krimp in het aantal studenten, verduurzaming van gebouwen en de vervangingsopgave het hoofd te kunnen bieden is een adequate solvabiliteit ook hard nodig. De daling van het aantal studenten, vraagt de scholen de ruimte te bieden en hen te stimuleren te investeren in flexibilisering van het onderwijs, de verduurzaming van gebouwen en verjonging van de formatie. De gemiddelde liquiditeit – de mogelijkheid te voldoen aan korte termijnverplichtingen – is gedaald van 2,17 in 2021 naar 1,93 in 2022. MBO-scholen kunnen hiermee ruimschoots voldoen aan hun financiële verplichtingen op korte termijn. De afname in liquiditeit is ook met name het gevolg van de uitgaven van extra middelen zoals NPO-gelden.

Hoewel de financiële positie van de sector over het algemeen adequaat is, dient de sector zich voor te bereiden op de verwachte daling van het aantal studenten in het MBO en de daarmee samenhangende bekostiging van de scholen. Scholen in het Randstedelijk gebied hebben veelal te maken met toenemende leerlingaantallen, terwijl de krimp van het aantal leerlingen veelal daarbuiten plaatsvindt. De meest recente referentieraming van het ministerie van OCW voorziet een langjarige daling van het aantal MBO-studenten. Met een tweejarige vertraging die in de bekostiging is ingebouwd uit zich dit in een krimp van de beschikbare middelen. De impact van deze ontwikkelingen kan uiteraard verschillend uitwerken voor individuele MBO-scholen, vanwege de individuele financiële positie en/of de toekomstige financiële verplichtingen voortkomend uit de verduurzamingsopgave in een tijd met stevige prijsontwikkelingen in de bouwsector.

Hoge inflatie, gestegen energielasten, verduurzaming en digitalisering vergen financiële manoeuvreerruimte

Terwijl de sector de COVID-19 pandemie langzaam afsloot ontstond eind februari 2022 alweer een nieuwe crisis – de energiecrisis – als gevolg van de oorlog tussen Oekraïne en Rusland. Naast deze energiecrisis, maakt ook de stikstofcrisis, de stijgende rentes op de financiële markten en de loon- en prijsstijgingen het investeringslandschap voor scholen complex. Het effect van de hoge inflatie en hoge energielasten in 2022 beperken zich niet tot 2022. De aanhoudende hoge(re) inflatie heeft in het onderhandelingsakkoord CAO MBO 2023/2024 geleid tot 10% hogere lonen. De gemiddelde energielasten voor een school zijn gestegen met 21,1%. CAO-effecten en overige prijsstijgingen worden normaal gesproken via de loon- en prijsontwikkeling in de lumpsum door het Ministerie van OCW gecompenseerd. Op dit moment is de dekking van de CAO en de hoge inflatie via de bekostiging nog onbekend. Het is de vraag of compensatie via de lumpsum, mede ook gezien de bezuinigingsopdracht voor het volgende Kabinet¹, voldoende gaat zijn voor de kostenstijgingen van alle individuele scholen.

Hoge (aanstaande) energielasten geven scholen – volgens gangbare economische theorieën – een prikkel om investeringen in verduurzaming en het energiezuiniger maken van schoolgebouwen naar voren te halen. Uit de financiële gegevens van de MBO-scholen blijkt dat de ouderdom van het vastgoed is toegenomen. Door de actuele (prijs)ontwikkelingen in de bouwsector lijken verduurzamingsinvesteringen in schoolgebouwen in de praktijk nog niet financieel te renderen.

Naast verduurzaming hebben scholen ook te maken met een digitaliseringsopgave. Aan de ene kant komt de digitaliseringsopgave voort uit de vraag naar digitale vaardigheden op de arbeidsmarkt gecombineerd met een steeds verder digitaliserende maatschappij. Aan de andere kant speelt de flexibilisering van het onderwijs, welke is versneld door COVID-19. Om innovaties in het onderwijs, zoals in nieuwe online onderwijsmethoden en digitale les- en leermiddelen, te implementeren zullen de komende jaren medewerkers met de passende vaardigheden moeten worden aangetrokken. Opvallend is de huidige samenstelling van de hogere ICT-kosten waarbij, wanneer gecorrigeerd voor fusies in 2022², relatief meer geld is besteed aan de aanschaf van software en inhuur en uitbesteding, wat kan duiden op extra inzet van nieuwe online lesmethoden en een toenemend tekort aan ICT-personeel voor de MBO-scholen.

Sterke financiële positie biedt sector mogelijkheid om te investeren bij een afname van aantal studenten

Tot 2020 is het aantal studenten vijf jaar op rij gestegen, waarna het aantal (ongewogen) studenten in 2021 met 1,5% daalde in vergelijking met 2020, en in 2022 nog eens daalde met 3,8%. De daling wordt gedreven door een daling van de beroeps opleidende leerweg (BOL), het aantal studenten in de beroepsbegeleidende leerweg (BBL) groeide juist met 5%.

Het aantal fte onderwijzend personeel is in vergelijking met 2021 toegenomen met 0,8%, ondanks de dalende studentenaantallen. De combinatie van een stijgend aantal fte onderwijzend personeel en een dalend aantal studenten heeft ertoe geleid dat de sector meer onderwijzend personeel per student in heeft kunnen zetten dan vorig jaar: gemiddeld 1 fte per 13,1 studenten ten opzichte van 1 fte per 13,9 studenten in 2021. Voor de sector als geheel heeft de trend vanaf 2014, waarin het aantal studenten per fte jaarlijks afnam, zich na een korte onderbreking in 2020, weer doorgezet.

Omdat naast het onderwijzend personeel ook het direct onderwijsondersteunend personeel wordt ingezet in het primaire proces, is het aantal gewogen studenten per fte onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel mogelijk een betere graadmeter voor het aantal studenten per fte. Hier is een forse daling van 6,1% zichtbaar voor het aantal studenten per fte onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel. In 2022 wordt gemiddeld 1 fte per 10,8 studenten ingezet ten opzichte van 1 fte per 11,5 studenten in 2021.

In 2022 is het aandeel van de personeelskosten dat aan onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel is besteed met 0,4% gestegen ten opzichte van voorgaand jaar. Dit betekent dat het aandeel van de personeelskosten dat aan indirect onderwijsondersteunend personeel en aan management en directie is besteed is afgenomen met 0,4%. Hierbij is met name het aandeel personeelskosten aan management en directie gedaald van 3,9% vorig jaar naar 2,8% dit jaar. Het aandeel personeelskosten voor direct onderwijsondersteunend personeel is juist gestegen. Tijdens de COVID-19 pandemie en door de aanpassingen in het onderwijs is met name extra geïnvesteerd in deze categorie. Dit vertaalt zich dit boekjaar in een relatief groter aandeel, met 14,4% in 2022 ten opzichte van 13,6% in 2021.

¹ Zie advies van de Studiegroep Begrotingsruimte (Studiegroep-Begrotingsruimte (2023). Bijsturen met het oog op de toekomst – 17e studiegroep Begrotingsruimte, geraadpleegd op 25-10-2023, via: <https://www.rijksfinancien.nl/sites/default/files/2023-09/Rapport-17e-Studiegroep-Begrotingsruimte.pdf>

² De gecorrigeerde fusies betreffen de fusie van ROC de Leijgraaf met Koning Willem I College tot Koning Willem I College en de fusie van AOC Clusius College en ROC Kop van Noord-Holland tot Vonk.

Financiële kengetallen sector

Rentabiliteit van 3,9% naar 0,4%

Solvabiliteit is 59,3% en is daarmee constant gebleven

Liquiditeit van 2,17 naar 1,93

Scholen met tweejarig negatief resultaat: van 2 naar 3

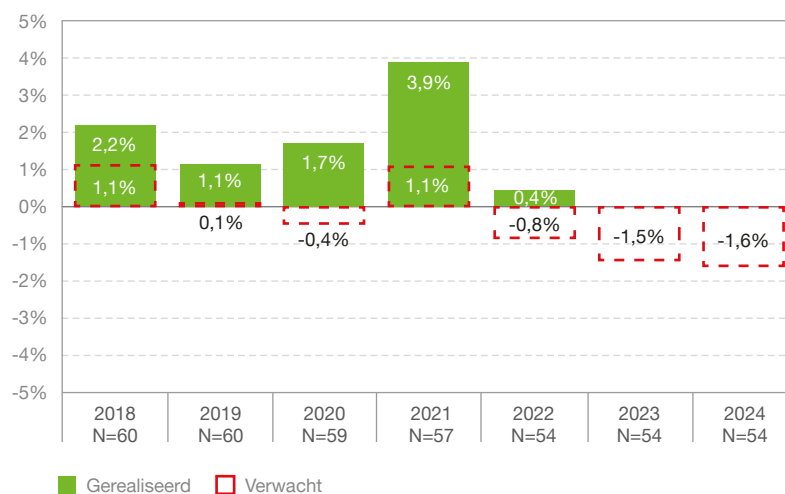
De rentabiliteit daalde van 3,9% in 2021 naar 0,4% in 2022

In deze benchmark wordt rentabiliteit gedefinieerd als het resultaat ten opzichte van de totale baten. In 2022 is de gemiddelde rentabiliteit van de MBO-scholen gedaald van 3,9% naar 0,4%. Dit is de laagste gemiddelde rentabiliteit van de MBO-scholen in de afgelopen vijf jaar. In 2022 konden MBO-scholen zowel de NPO-gelden van 2021 als 2022 gebruiken. Daarnaast heeft het kabinet in 2022 structureel € 150 miljoen extra beschikbaar gesteld voor de begeleiding van studenten op MBO-niveau 2. Omdat deze middelen in hetzelfde jaar beschikbaar werden gesteld, zijn ze gedeeltelijk besteed en is dit van invloed geweest op de rentabiliteit van de scholen. Ook het resultaatafhankelijke deel van de kwaliteitsgelden heeft nog invloed op de rentabiliteit.

Figuur 1 illustreert dat de rentabiliteit in de loop der jaren schommelt. De pieken in 2018 en 2021 worden verklaard doordat de kwaliteitsmiddelen laat beschikbaar kwamen in 2018 en de NPO-gelden niet volledig besteed werden in 2021. Bovendien is zichtbaar dat gedurende de periode 2018 tot 2022 de verwachte rentabiliteit in alle jaren lager is dan de gerealiseerde rentabiliteit. In 2022 is de verwachte rentabiliteit -0,8%, terwijl de gerealiseerde rentabiliteit 1,2 procentpunt hoger is uitgevallen met 0,4%. Dit kan worden verklaard door (1) dat MBO-scholen conservatief begroten voor het deel van de kwaliteitsmiddelen dat prestatie-afhankelijk is en (2) MBO-scholen er nog niet in geslaagd zijn extra beschikbare middelen zoals NPO-gelden en niveau-2 gelden te gebruiken. Voor de jaren 2023 en 2024 prognosticeert de sector een negatieve rentabiliteit van respectievelijk -1,5% en -1,6%.

Tabel 1 toont de verschillen tussen de gerealiseerde en begrote rentabiliteit in 2021 en 2022. De MBO-scholen volgen een conservatieve begroting voor het prestatie-afhankelijke deel, evenals voor de nog onzekere loon- en prijscompensatie. Als gevolg hiervan is de gerealiseerde rentabiliteit vaak hoger dan aanvankelijk begroot. In 2021 was dit ook het geval, met een gemiddeld verschil van 2,8%. Het verschil tussen de gerealiseerde en begrote rentabiliteit blijft groot voor het jaar 2022, omdat veel scholen positief waren in hun begroting over de haalbaarheid van de besteding van de extra beschikbaar gestelde gelden. Uit de in 2022 gerealiseerde gemiddelde rentabiliteit blijkt echter dat dit gedeeltelijk is gelukt.

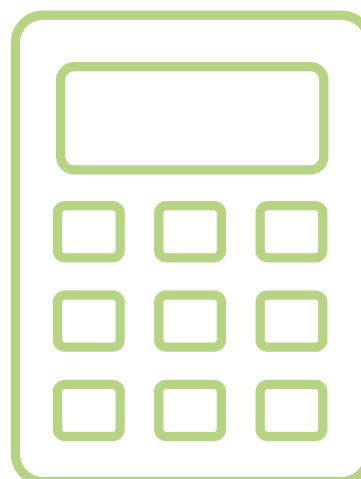
Figuur 1: Ontwikkeling gerealiseerde en verwachte rentabiliteit 2018 – 2024

Tabel 1: Gerealiseerde versus verwachte rentabiliteit 2021 - 2022

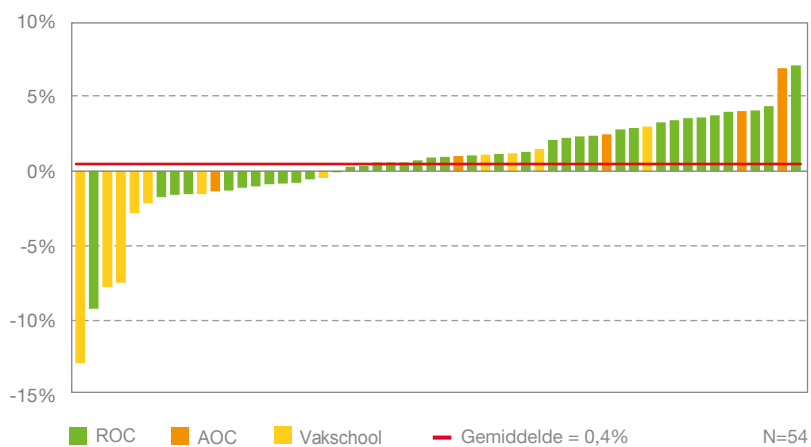
	Aantal scholen 2021	Percentage scholen 2021	Aantal scholen 2022	Percentage scholen 2022
Meer dan 5 procentpunt hoger dan begroot	30	52,6%	9	16,7%
2,5 tot 5 procentpunt hoger dan begroot	13	22,8%	14	25,9%
1 tot 2,5 procentpunt hoger dan begroot	5	8,8%	11	20,4%
0 tot 1 procentpunt hoger dan begroot	5	8,8%	7	13,0%
0 tot 1 procentpunt lager dan begroot	2	3,5%	4	7,4%
1 tot 2,5 procentpunt lager dan begroot	1	1,8%	4	7,4%
2,5 tot 5 procentpunt lager dan begroot	0	0,0%	4	7,4%
Meer dan 5 procentpunt lager dan begroot	1	1,8%	1	1,9%
	57	100%	54	100%

Bron: Benchmark mbo 2021 - 2022

Figuur 2 toont de rentabiliteit van alle deelnemende scholen. Uit de gegevens van figuur 2 blijkt dat de rentabiliteit in 2022 varieert tussen -12,9% en 7,1%. De spreiding betrof in 2021 tussen de -9,2% en 14,6%. Dit betekent dat de spreiding van de rentabiliteit in 2022 ten opzichte van 2021 is afgenomen. Het aantal scholen met een negatief resultaat is toegenomen van 4 scholen in 2021 naar 20 scholen in 2022.

Figuur 2: Rentabiliteit per school 2022

Bron: Benchmark mbo 2022

Aantal scholen met tweejarig negatieve rentabiliteit is toegenomen

Tabel 2 toont dat het aantal MBO-scholen met een negatieve rentabiliteit in 2022 aanzienlijk is toegenomen, van 4 in 2021 naar 20 in 2022. Deze stijging markeert het hoogste aantal scholen met een negatief resultaat in de afgelopen 5 jaar. Echter, de gemiddelde negatieve rentabiliteit van scholen met een negatief resultaat was in 2022 (-2,9%) lager dan in 2021 (-3,5%). Uit Figuur 2 volgt dat de gemiddelde negatieve rentabiliteit wordt beïnvloed door de negatieve rentabiliteit van vakscholen.

Tabel 2: Aantal MBO-scholen met negatieve rentabiliteit 2018 - 2022

	Aantal scholen	Gemiddelde rentabiliteit	Percentage scholen	Totaal aantal scholen
2022	20	-2,9%	37,0%	54
2021	4	-3,5%	7,0%	57
2020	15	-2,5%	25,4%	59
2019	17	-2,6%	28,3%	60
2018	11	-1,2%	18,3%	60

Bron: Benchmark mbo 2018 - 2022

Tabel 3: Meerjarig negatieve rentabiliteit 2018-2022 en meerjarige negatieve rentabiliteit 2017-2021

Jaar	Scholen met meerjarige negatieve rentabiliteit			Totaal aantal scholen	Jaar	Scholen met meerjarige negatieve rentabiliteit			Totaal aantal scholen
	Aantal scholen	Gemiddelde rentabiliteit	Percentage scholen			Aantal scholen	Gemiddelde rentabiliteit	Percentage scholen	
2022 en 2021	3	-5,2%	5,8%	52	2021 en 2020	2	-0,7%	3,6%	56
2020 t/m 2022	1	-2,9%	1,9%	52	2019 t/m 2021	2	-0,7%	3,6%	56
2019 t/m 2022	1	-3,1%	1,9%	52	2018 t/m 2021	0	-0,0%	0,0%	54
2018 t/m 2022	0	-0,0%	0,0%	50	2017 t/m 2021	0	-0,0%	0,0%	52

Bron: Benchmark mbo 2017 - 2022

Het aantal scholen met een tweejarig negatief resultaat is toegenomen van 2 scholen in 2021 naar 3 scholen in 2022. Uit de benchmark rondes van de afgelopen jaren blijkt dat één van deze drie scholen ook gedurende drie en vier opeenvolgende jaren een negatief resultaat had behaald, zie tabel 3.

Uit de in tabel 4 weergegeven analyse blijkt dat een meerderheid van de scholen (32) in de afgelopen twee opeenvolgende jaren een positief financieel resultaat heeft behaald. Van deze 32 scholen heeft een meerderheid van 26 scholen gedurende drie opeenvolgende jaren een positief financieel resultaat behaald. Daarnaast hebben 22 scholen gedurende vier opeenvolgende jaren een positief resultaat behaald, terwijl 18 scholen dit gedurende vijf opeenvolgende jaren hebben gedaan.

Het totale resultaat van de sector bedraagt € 67,5 miljoen in 2022. Tabel 5 geeft weer dat dit saldo voortvloeit uit een positief resultaat van € 100,8 miljoen en een negatief resultaat van -€ 33,4 miljoen. Tot slot toont tabel 6 aan dat het resultaat in 2022 ruim drie keer lager was dan in 2021. Deze daling kan mogelijk worden toegeschreven aan de besteding van de NPO-gelden en kwaliteitsmiddelen.

Tabel 4: Meerjarige positieve rentabiliteit 2018 - 2022

Jaar	Scholen met meerjarig positieve rentabiliteit			Totaal aantal scholen
	Aantal scholen	Gemiddelde rentabiliteit	Percentage scholen	
2022 en 2021	32	3,8%	61,5%	52
2020 t/m 2022	26	3,7%	50,0%	52
2019 t/m 2022	22	3,3%	42,3%	52
2018 t/m 2022	18	3,3%	36,0%	50

Bron: Benchmark mbo 2018 - 2022

Tabel 5: Opbouw resultaat 2022

Resultaat	2022 (in miljoenen euro's)	Totaal aantal scholen
Totale resultaat	€ 67,45	54
Resultaat positief	€ 100,81	34
Resultaat negatief	-€ 33,36	20

Bron: Benchmark mbo 2022

Tabel 6: Omvang sectorresultaat 2018 - 2022

Jaar	Totale omvang resultaat in miljoenen euro's	Totaal aantal scholen
2022	€ 67,45	54
2021	€ 231,09	57
2020	€ 85,68	59
2019	€ 45,77	60
2018	€ 89,82	60

Bron: Benchmark mbo 2018 - 2022

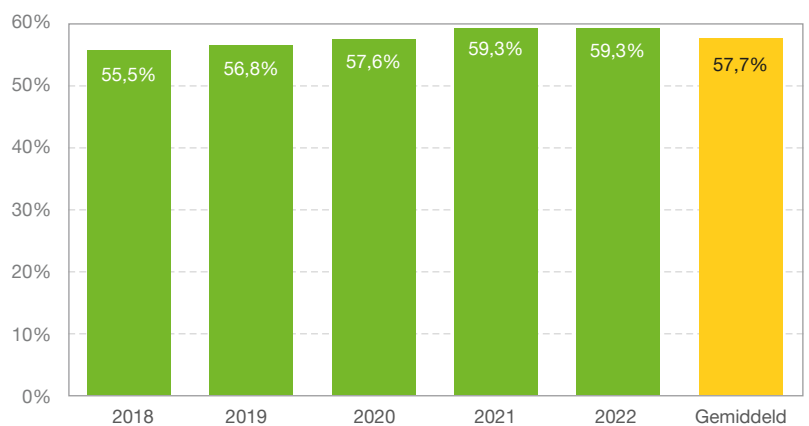
Solvabiliteit is constant gebleven

In de MBO-sector worden er twee vormen van solvabiliteit gebruikt, namelijk solvabiliteit I en solvabiliteit II. Solvabiliteit I is de berekening van het eigen vermogen als percentage van het totale vermogen. Solvabiliteit II is het eigen vermogen verhoogd met de voorzieningen als percentage van het totale vermogen. Het verschil tussen solvabiliteit I en II wordt daardoor bepaald door de voorzieningen. Omdat voorzieningen de toekomstige kosten vertegenwoordigen, wordt solvabiliteit I in deze rapportage aangeduid als solvabiliteit. Tevens wordt solvabiliteit als uitgangspunt genomen voor het inzichtelijk maken van de buffer voor het opvangen van financiële tegenslagen. In figuur 3 wordt de gemiddelde solvabiliteit van de MBO-scholen (ongewogen) weergegeven.

De solvabiliteit van de MBO-scholen is eind 2022 gemiddeld 59,3%. In vergelijking met het voorgaande jaar is de gemiddelde solvabiliteit vrijwel onveranderd gebleven. Figuur 4 laat zien dat de spreiding in de solvabiliteit per school in 2022 tussen de 26,8% en 92,8% ligt. Daarmee is de spreiding in de solvabiliteit toegenomen ten opzichte van 2021 (variatie van 42,8% tot 95,0%). In de spreiding is de solvabiliteit van veel vakscholen bovengemiddeld, ondanks de lagere rentabiliteit.

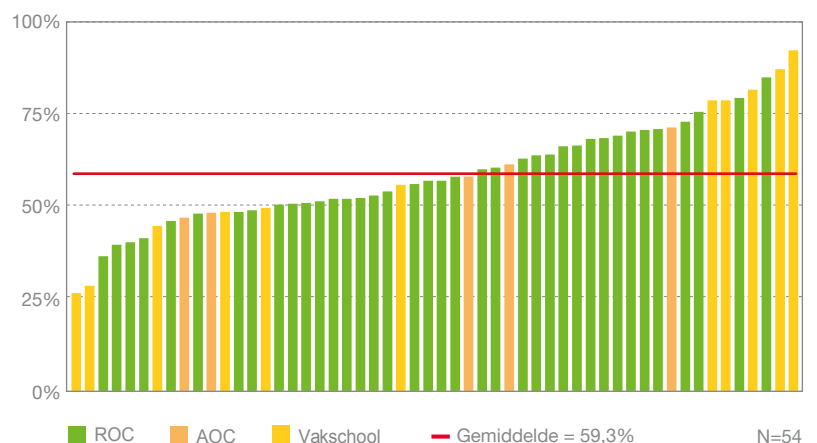
Het langlopend vreemd vermogen voor MBO-scholen is in 2022 afgenomen, zie figuur 5. Figuur 5 toont ook de gegevens gecorrigeerd voor de fusies in de periode 2018-2022. De markeringen in het rood tonen deze gegevens gecorrigeerd voor effecten van de fusies. De gehele groene kolom toont de waarde van het langlopend vreemd vermogen inclusief de fusie-effecten. Figuur 5 toont aan dat het langlopend vreemd vermogen is gedaald in 2022 ten opzichte van 2021, ook wanneer wordt gecorrigeerd voor de fusies. Deze afname is in lijn met de verwachting, aangezien de sector gekenmerkt wordt door een hoge solvabiliteit. Het uitblijven van investeringen in huisvestingen – die nu niet gefinancierd worden door het aangaan van langlopende leningen – en het extra aflossen van langlopende leningen om de toenemende rentelasten te beperken zijn mogelijke aanvullende verklaringen voor de daling.

Figuur 3: Ontwikkeling solvabiliteit MBO-scholen 2018 – 2022

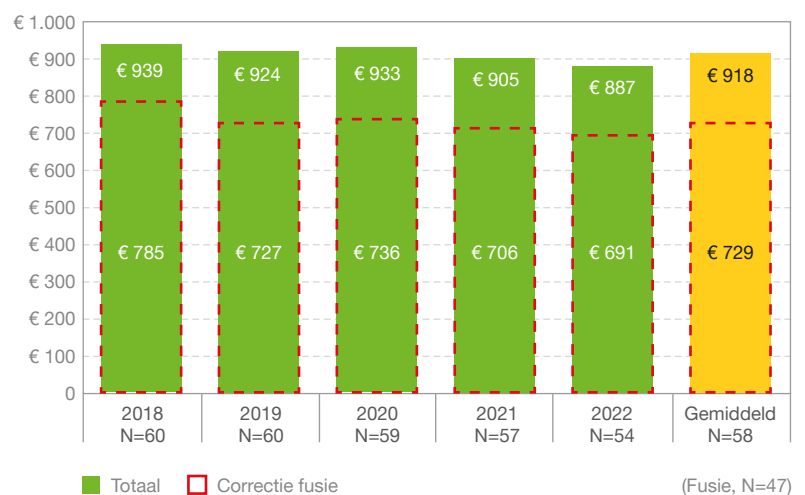
Bron: Benchmark mbo 2018 - 2022

Figuur 4: Solvabiliteit per MBO-school 2022

Bron: Benchmark mbo 2022

Figuur 5: Ontwikkeling langlopend vreemd vermogen 2018 – 2022 in miljoenen euro's

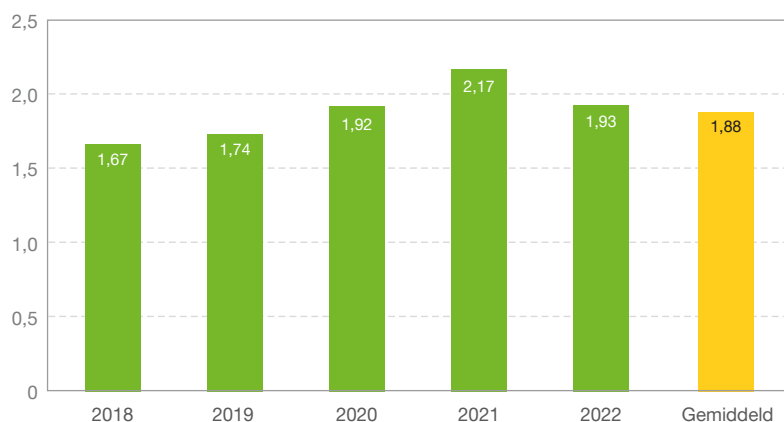
Bron: Benchmark mbo 2018 – 2022

Liquiditeit afgenomen

De liquiditeit is in dit rapport berekend door de vlottende activa te delen door de kortlopende schulden. Figuur 6 toont aan dat de liquiditeit van de MBO-scholen in 2022 is afgenomen tot 1,9, ten opzichte van 2,2 in 2021. Echter, kunnen MBO-scholen ondanks de daling ruim voldoen aan hun korte termijn financiële verplichtingen. De liquiditeit is afgenomen ten opzichte van 2021 als gevolg van de gedeeltelijk uitgaven van extra middelen zoals NPO-gelden, maar blijft in 5-jarig perspectief op gemiddeld niveau.

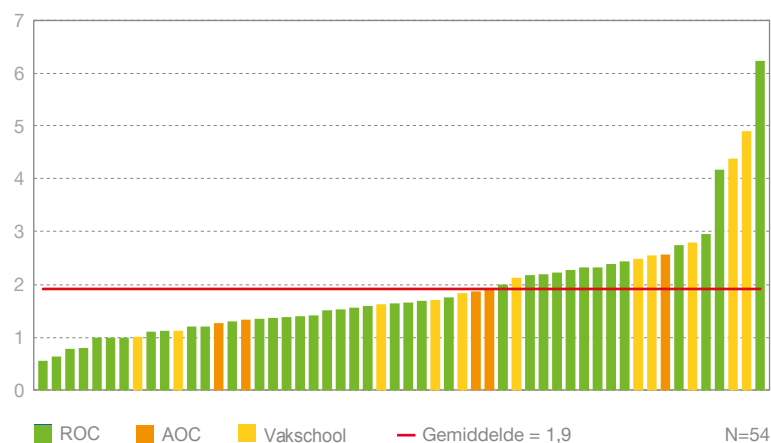
Figuur 7 toont aan dat in 2022 de liquiditeit per school varieert van 0,57 tot 6,24. De spreiding is daarmee kleiner ten opzichte van 2021 (0,46 tot 7,01). Daarnaast hanteert de onderwijsinspectie een signaleringsgrens voor liquiditeit van 0,75. In 2022 vallen twee scholen onder de signaleringsgrens, wat een afname is ten opzichte van 2021 (drie scholen).

Figuur 6: Ontwikkeling liquiditeit 2018 – 2022

Bron: Benchmark mbo 2018 – 2022

Figuur 7: Liquiditeit per MBO-school 2022

Bron: Benchmark mbo 2022

Nadere analyse financiële kengetallen

Combinatie van financiële kengetallen toont
gezond financieel beeld van de sector

Daling solvabiliteit AOC's en vakscholen
tegenover een stijging van solvabiliteit
bij ROC's

Combinatie van financiële kengetallen

In deze benchmark worden combinaties van financiële kengetallen gevisualiseerd om een goed inzicht in de financiële duurzaamheid van de sector te creëren. Figuur 8 illustreert de combinatie van rentabiliteit (gemiddelde over drie jaar; 2020-2022) en liquiditeit (2022): met liquiditeit op de x-as en rentabiliteit (2020-2022) op de y-as. In figuur 8 vertegenwoordigt elk symbool een school, gedifferentieerd op basis van grootteklasse.

Zoals in voorgaande jaren, zijn de signaleringsgrenzen die het ministerie van OCW gebruikt voor de financiële kengetallen, weergegeven in figuur 8.

De signaleringsgrenzen die het ministerie van OCW hanteert zijn:

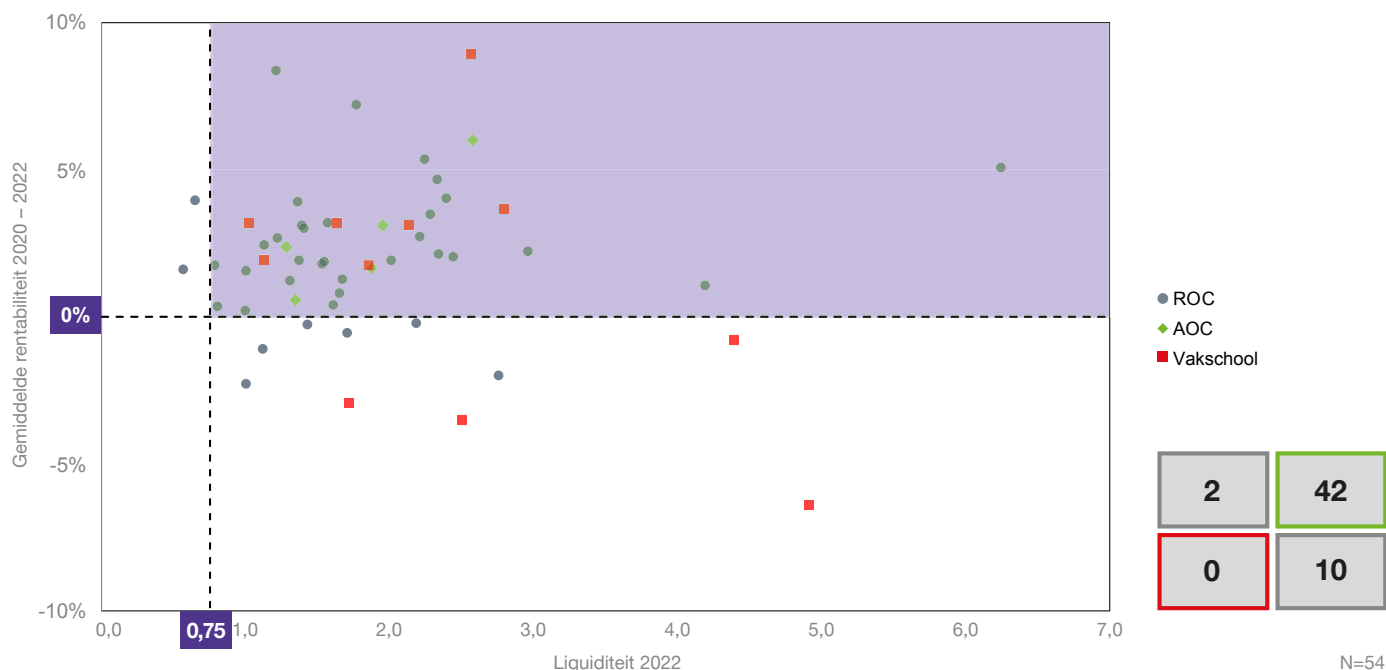
- Een rentabiliteit van minimaal 0% gemiddeld over de afgelopen drie jaar (deze periode van drie jaar zorgt ervoor dat incidentele fluctuaties het beeld niet te sterk vertekenen);
- Een liquiditeit van minimaal 0,75. (Let op, deze signaleringsgrens was in voorgaande jaren 0,5).

Figuur 8 toont aan dat de scholen die zich boven de horizontale grenslijn bevinden, een positieve rentabiliteit over een periode van drie jaar hebben. Daarnaast hebben scholen die zich aan de rechterkant van de verticale grenslijn bevinden, een liquiditeit van meer dan 0,75.

Uit figuur 8 kan geconcludeerd worden dat de scholen die zich boven de horizontale en rechts van de verticale grenslijn bevinden als duurzaam en financieel gezond worden beschouwd op basis van de signaleringscriteria die het OCW hanteert. In het kwadrant rechtsboven zijn 42 scholen opgenomen in 2022. In 2021 waren dat er 44, in 2020 51, in 2019 40 en in 2018 37.

In 2022 zijn er geen scholen aanwezig die zich onder de signaleringswaarden voor beide liquiditeit en rentabiliteit bevinden. Zowel in 2021 als 2022 bevinden zich geen scholen in het kwadrant linksonder.

Figuur 8: Financiële positionering scholen 2022 met signaleringsgrenzen OCW (liquiditeit vs 3-jarig gemiddelde rentabiliteit)

Bron: Benchmark mbo 2020 - 2022

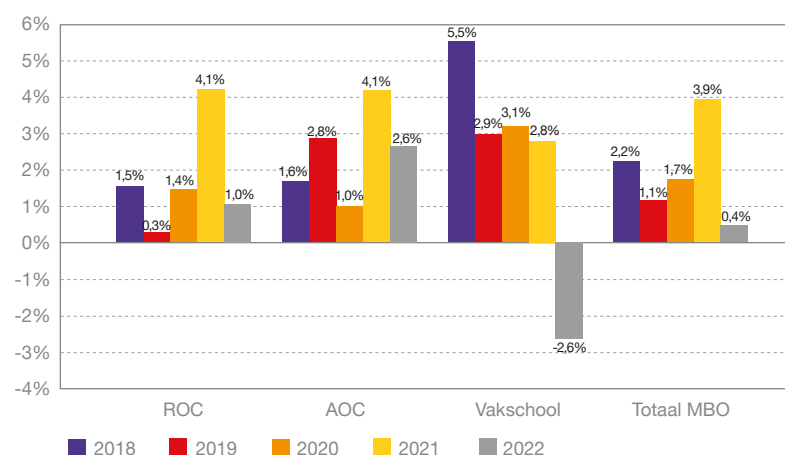
Financiële kengetallen per type school: rentabiliteit afgenomen voor alle type scholen

Figuur 9 geeft de ontwikkeling van de rentabiliteit per type school weer van 2018 tot 2022. De gemiddelde rentabiliteit van de ROC's, AOC's en vakscholen is afgenomen ten opzichte van het jaar daarvoor. De gemiddelde rentabiliteit van ROC's betreft een daling van 3,1 procentpunt (van 4,1% naar 1,0%), voor AOC's een daling van 1,5 procentpunt (van 4,1% naar 2,6%) en voor vakscholen een daling van 5,4 procentpunt (van 2,8% naar -2,6%). De gegevens in figuur 9 tonen de grootste daling van de gemiddelde rentabiliteit voor vakscholen. Daarnaast toont figuur 9 aan dat de gemiddelde rentabiliteit van ROC's en van AOC's hoger ligt dan het gemiddelde van de gehele sector. Daarentegen ligt de gemiddelde rentabiliteit van vakscholen (-2,6%) aanzienlijk lager dan het gemiddelde van de gehele sector (0,4%), dit is een verschil van 3 procentpunt. Vanuit de jaarverslagen komt voor de vakscholen geen eenduidige verklaring naar voren over de afname in rentabiliteit. Een aantal benoemde factoren is de besteding van kwaliteitsmiddelen en de investeringen in toekomstbestendige huisvesting.

In figuur 10 wordt de ontwikkeling van de solvabiliteit per type school voor de afgelopen 5 jaren getoond. De gegevens in dit figuur laten zien dat de gemiddelde solvabiliteit van de ROC's (58,8%) en van de AOC's (57,7%) in lijn is met het gemiddelde van de sector (59,3%). In tegenstelling tot de ROC's en AOC's, is de hoogte van de gemiddelde solvabiliteit van vakscholen (61,6%) hoger dan het gemiddelde van de sector (59,3%). De trend in figuur 10 laat zien dat de gemiddelde solvabiliteit (1) voor ROC's nog steeds structureel toeneemt, (2) voor AOC's sinds 2021 afneemt en (3) voor vakscholen sinds 2022 afneemt.

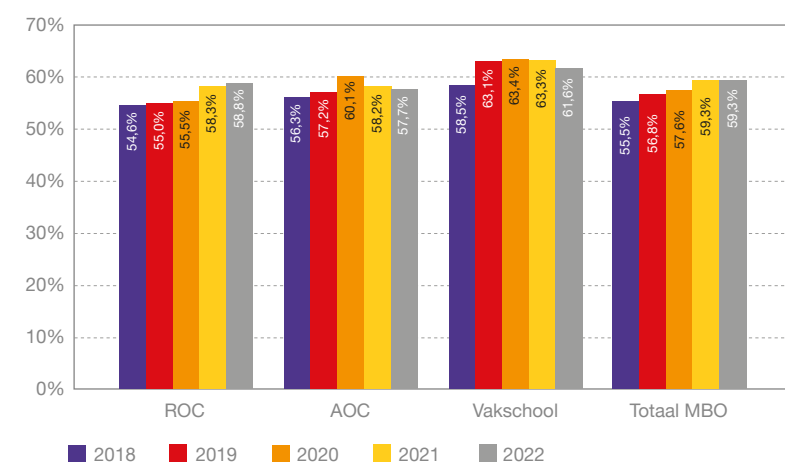
De gemiddelde liquiditeit is bij ROC's en vakscholen afgenomen (figuur 11). De liquiditeit van de AOC's in 2021 is ten opzichte van 2022 nagenoeg onveranderd gebleven. De daling van de liquiditeit van ROC's is marginaal van 1,9 in 2021 naar 1,8 in 2022. De liquiditeit van de vakscholen is in tegenstelling tot de voorgaande jaren aanzienlijk afgenomen van 3,5 in 2021 naar 2,4 in 2022. Ook hier is mogelijk de besteding van kwaliteitsmiddelen en de investering in toekomstbestendige huisvesting van invloed op de afgenomen liquiditeit.

Figuur 9: Ontwikkeling rentabiliteit per type school 2018 – 2022

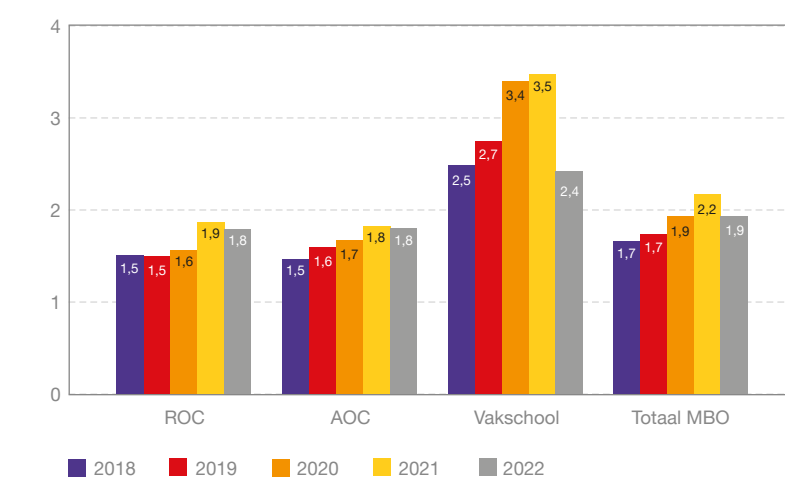
Bron: Benchmark mbo 2018 – 2022

Figuur 10: Ontwikkeling solvabiliteit per type school 2018 – 2022

Bron: Benchmark mbo 2018 – 2022

Figuur 11: Ontwikkeling liquiditeit per type school 2018 – 2022

Bron: Benchmark mbo 2018 – 2022

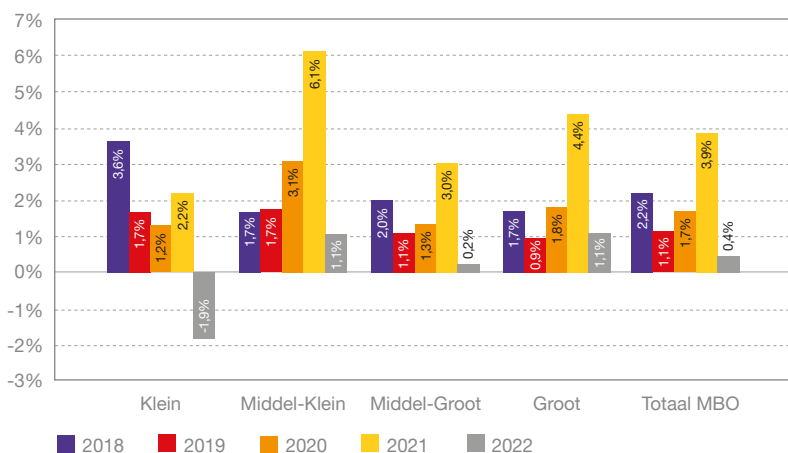
Financiële kengetallen per grootteklasse

Figuur 12 toont dat de rentabiliteit voor alle typen grootteklassen is afgenomen in 2022. In de grootteklasse 'Middel-Klein' is de rentabiliteit procentueel het meest afgenomen. Deze constatering kan mogelijk verklaard worden doordat de in 2021 niet bestede extra middelen pas in 2022 volledig besteed zijn. De besteding van de extra middelen resulteert mogelijk in een forse afname van de rentabiliteit in de grootteklasse 'Middel-Klein'. Daarnaast toont figuur 12 dat de rentabiliteit van de grootteklasse 'Klein' negatief is, namelijk -1,9%. De negatieve rentabiliteit voor de grootteklasse 'Klein' houdt verband met de negatieve rentabiliteit van vakscholen in figuur 9. Een meerderheid van de vakscholen (9 van de 11) valt namelijk in de grootteklasse 'Klein'.

In figuur 13 is de solvabiliteit per grootteklasse weergegeven. Dit figuur toont een gevarieerd beeld met betrekking tot de solvabiliteit per grootteklasse. De solvabiliteit van de grootteklasse 'Klein' en 'Middel-Groot' is gedaald terwijl de solvabiliteit van de grootteklasse 'Middel-Klein' en 'Groot' is toegenomen. De solvabiliteit van de grootteklasse 'Middel-Klein' is het meest toegenomen van 59,4% tot 64,9% en heeft tevens de hoogste solvabiliteit. Tot slot bevindt de solvabiliteit per grootteklasse zich in 2022 tussen 58,6% en 64,9%, wat in overeenstemming is met het gemiddelde solvabiliteitspercentage van de gehele sector, namelijk 59,3%.

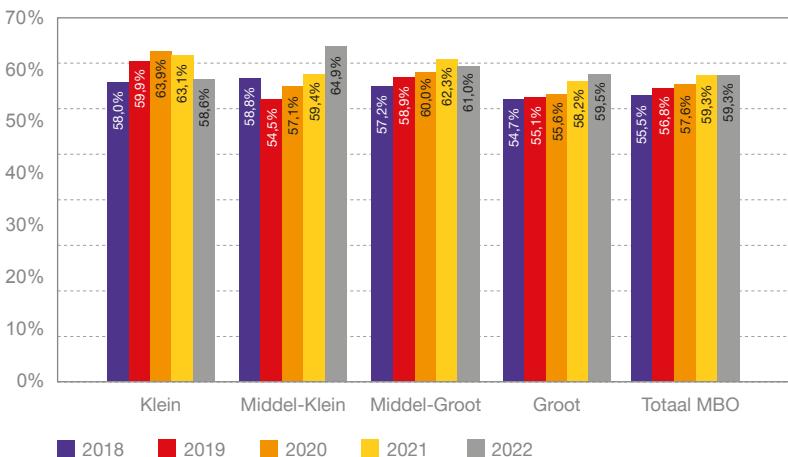
Figuur 14 toont aan dat de liquiditeit van alle type grootteklasse is gedaald in 2022. Deze dalingen zijn beperkt en liggen tussen een liquiditeit van 0,1 en 0,6. Dit betekent dat er geen grote verschillen tussen de typen grootteklasse zijn ontstaan ten opzichte van het jaar ervoor. Alle type grootteklasse hebben een liquiditeit die lager is dan de gemiddelde liquiditeit van de gehele sector, met uitzondering van de grootteklasse 'Klein'.

Figuur 12: Ontwikkeling rentabiliteit per grootteklasse 2018 – 2022

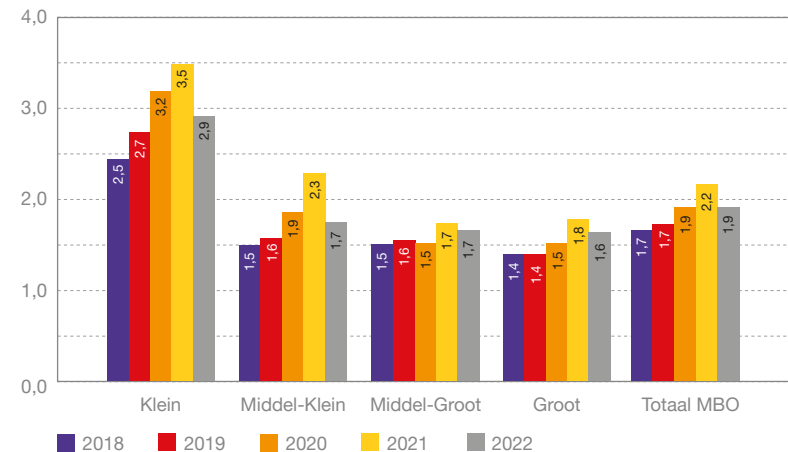
Bron: Benchmark mbo 2018 – 2022

Figuur 13: Ontwikkeling solvabiliteit per grootteklasse 2018 – 2022

Bron: Benchmark mbo 2018 – 2022

Figuur 14: Ontwikkeling liquiditeit per grootteklasse school 2018 – 2022

Bron: Benchmark mbo 2018 – 2022

Kosten en baten

Totale baten stijgen met 4,4%

Aandeel kosten direct onderwijs-
ondersteunend personeel gestegen
en directie en management gedaald

Inzet onderwijzend personeel per
student in 2022 gestegen met 5,8%

Aandeel ICT-kosten is licht gestegen

Lichte daling aantal studenten

Het aantal ongewogen studenten in 2022 is gedaald met 3,8% ten opzichte van 2021, zie tabel 7. Deze constatering komt overeen met eerdere referentieramingen van het ministerie van OCW. Daarnaast kan er geconstateerd worden dat het aantal studenten in de beroeps opleidende leerweg (BOL) is gedaald met 6,9%. In tegenstelling tot de BOL, is het aantal studenten in de beroepsbegeleidende leerweg (BBL) gestegen met 5,0%. Deze constatering is in lijn met 2021, waarin ook het aantal studenten in de BOL afnam en in de BBL toenam, echter is deze trend in 2022 sterker geworden. De constatering kan verklaard worden door de krapte in de arbeidsmarkt, die studenten mogelijk stimuleert om een BBL-studie te kiezen.

Verdere analyse over de ontwikkeling van het gewogen studentenaantal per school toont aan dat het aantal studenten op 49 van de 54 scholen is gedaald en op 5 van de 54 scholen is toegenomen in de periode van 1 oktober 2021 tot 1 oktober 2022. Het ongewogen studentenaantal van ROC's daalt bij 36 van de 38 scholen, van vakscholen bij 8 van de 11 scholen en bij AOC's 4 van de 5 scholen.

Tabel 8 toont dat het aantal gewogen studenten die de basis vormt voor de bekostiging in 2022 gedaald is met 5,1%. In 2021 betrof dit een daling van 1,9%. Voor de berekening van het gewogen gemiddelde krijgen de BOL-studenten een weging van 1,0 en BBL-studenten van 0,5. Verwacht wordt dat de daling van het aantal studenten in 2022 zal overgaan in een trendmatige daling, die in overeenstemming is met de referentieramingen van het Ministerie van OCW.

Tabel 7: Ontwikkeling aantal studenten 2018 – 2022

Type student	Aantal studenten					Mutatie 1-10-22	
	Per 1-10-18	Per 1-10-19	Per 1-10-20	Per 1-10-21	Per 1-10-22	Aantal	Percentage
BBL	120.734	130.451	128.393	130.314	136.832	6.518	5,0%
BOL deeltijd	0	0	0	0	0	0	0,0%
BOL voltijd	375.646	373.591	382.917	373.564	347.842	-25.722	-6,9%
Totaal	496.380	504.042	511.310	503.878	484.674	-19.204	-3,8%

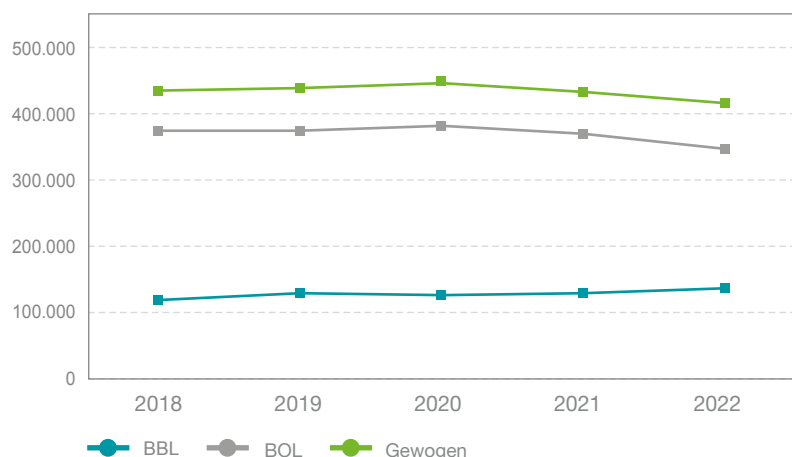
Bron: Benchmark mbo 2018 – 2022

Tabel 8: Ontwikkeling aantal gewogen studenten 2018 – 2022

Type student	Aantal studenten					Mutatie 1-10-21 t.o.v. 1-10-22	
	Per 1-10-18	Per 1-10-19	Per 1-10-20	Per 1-10-21	Per 1-10-22	Aantal	Percentage
Totaal gewogen aantal studenten	436.013	438.817	447.114	438.721	416.258	-22.463	-5,1%

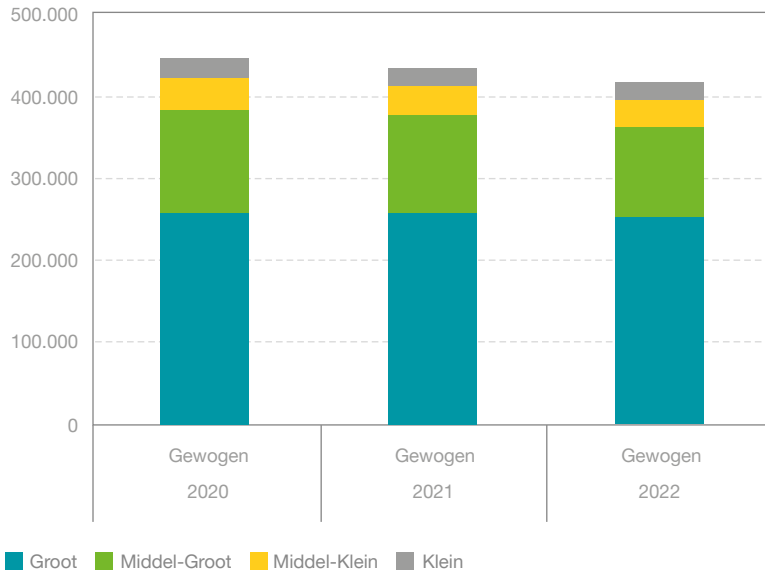
Bron: Benchmark mbo 2018 – 2022

Figuur 15: Ontwikkeling aantal studenten per leerweg absoluut en totaal gewogen 2018 – 2022

Bron: Benchmark mbo 2018 – 2022

Figuur 16: Ontwikkeling gewogen aantal studenten ingedeeld per grootteklasse 2020 – 2022

Bron: Benchmark mbo 2020 – 2022

Totale baten in 2022 met 4,4% gestegen

In tabel 9 is zichtbaar dat de totale rijksbijdrage voor het beroepsonderwijs is toegenomen met 2,6%. Daarbij zijn in vergelijking met vorig jaar de overige baten toegenomen met 17,6%. Dit resulteert per saldo in een stijging van 4,4% van de totale baten.

Uit verdere analyse blijkt dat in 2022 de rijksbijdrage per student (gewogen naar voltijd en deeltijd) is toegenomen met 6,1% van € 11.290 in 2021 naar € 11.984 in 2022. Deze toename wordt mogelijk gedreven door extra middelen vanuit de overheid. De afname van het aantal studenten in 2022 is een verandering van trend, gezien de lange periode van groei daarvoor. De impact van deze afname op de totale rijksbijdrage is na twee jaar merkbaar, aangezien de financiering van de rijksbijdragen is gebaseerd op het aantal studenten van twee jaar geleden (de T-2-systematiek). Naar verwachting zal de rijksbijdrage per gewogen student dan dalen.

Daarnaast varieert de rijksbijdrage per gewogen student tussen scholen, een variatie die onder andere kan worden toegeschreven aan factoren zoals aangeboden opleidingen en de historische trends in studentenaantallen. In 2022 varieert de rijksbijdrage per gewogen student per school van € 10.671 tot € 17.792.

Wordt de rijksbijdrage omgerekend naar een bedrag per fte dan is er een afname in het jaar 2022 naar € 107.475 ten opzichte van € 108.217 in 2021. De rijksbijdrage en het aantal fte's is gestegen ten opzichte van het jaar 2021. Gezien de toename in het aantal fte's de toename in de rijksbijdrage overtrof, is in 2022 de rijksbijdrage per fte met 0,7% gedaald ten opzichte van 2021.

Tabel 9: Ontwikkelingen rijksbijdragen 2021 – 2022, in miljoenen euro's – gecorrigeerd voor fusies in 2022 en 2021

Baten	Rijksbijdrage		Mutatie 2022 ten opzichte van 2021	
	2022	2021	€	%
Rijksbijdragen beroepsonderwijs	€ 4.615,43	€ 4.497,06	€ 118,37	2,6%
Rijksbijdragen voortgezet onderwijs	€ 620,15	€ 571,59	€ 48,55	8,5%
Overige baten	€ 515,50	€ 438,38	€ 77,13	17,6%
Totale baten	€ 5.751,08	€ 5.507,03	€ 244,05	4,4%

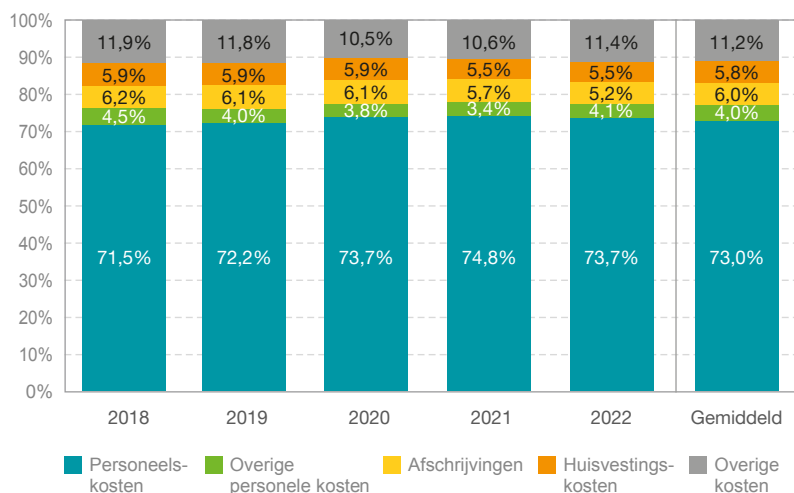
Bron: Benchmark mbo 2021 – 2022

Aandeel personeelskosten in kostenstructuur voor het eerst in vijf jaar afgenomen tot 73,7%

Figuur 17 illustreert de ontwikkeling van de kostenstructuur van de gehele sector. Hieruit blijkt dat het aandeel personeelskosten voor het eerst in vijf jaar is afgenomen van 74,8% in 2021 naar 73,7% in 2022. Het betreft hier een relatieve afname, gezien in absolute zin de personeelskosten met 5,2% zijn gestegen. Daarnaast is op te merken dat het aandeel overige personeelskosten voor het eerst in vijf jaar is gestegen van 3,4% in 2021 naar 4,1% in 2022. De overige personeelskosten bestaan uit dienstreizen, trainingen, personeelsuitjes en bijeenkomsten rondom jubilea en het afscheid van medewerkers. De toename van deze kosten kan mogelijk worden toegeschreven aan de opheffing van de beperkingen die zijn opgelegd door de coronapandemie, wat heeft geleid tot een toename van deze dergelijke kosten. Het aandeel van deze kosten ligt nog onder het aandeel voor niet corona jaren (2018 en 2019). Verder is het aandeel afschrijvingen afgenomen van 5,7% in 2021 naar 5,2% in 2022, en zijn de huisvestingskosten ten opzichte van vorig jaar constant gebleven. Ondanks de stijging van de gemiddelde lasten voor energie en water met 21,1% is het aandeel van deze kosten in het totaal gelijk gebleven (1,1%). Tot slot zijn de overige kosten gestegen van 10,6% in 2021 naar 11,4% in 2022. Binnen de categorie overige kosten is de grootste stijging te zien voor uitgaven aan inventaris, apparatuur en leer- en hulpmiddelen. Deze uitgaven waren in de COVID-19 jaren lager, maar zijn inmiddels voor 2022 weer op een vergelijkbaar niveau met de pre-COVID jaren.

Figuur 17: Ontwikkeling kostenstructuur 2018 – 2022

Bron: Benchmark mbo 2018 – 2022

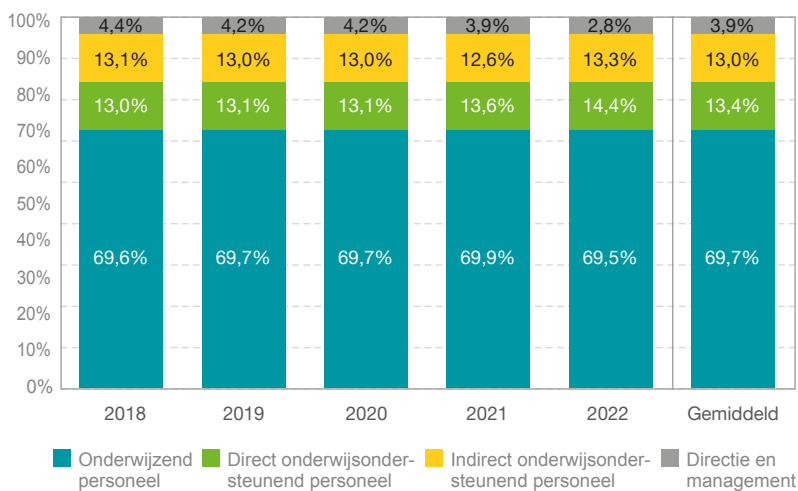
Aandeel kosten direct onderwondersteunend personeel gestegen en directie en management gedaald

Over boekjaar 2022 zijn de totale personeelskosten sectorbreed in absolute zin gestegen. Binnen de vier categorieën is sectorbreed in absolute zin alleen de personeelskosten voor de categorie directie en management gedaald. In figuur 18 is zichtbaar dat het aandeel in de personeelskosten van onderwijzend personeel in 2022 is afgenomen terwijl het aandeel direct onderwondersteunend personeel ten opzichte van 2021 is toegenomen. Het aandeel personeelskosten van onderwijzend personeel is afgenomen van 69,9% naar 69,5%. Het aandeel personeelskosten van direct onderwondersteunend personeel is toegenomen van 13,6% naar 14,4%. Deze toename is in lijn met de toename van de formatie zoals weergegeven is in tabel 10 en duidt op een relatief grotere stijging van de kosten dan voor de andere categorieën. De toename van het kostenpercentage voor direct onderwondersteunend personeel kan worden toegeschreven aan de verhoogde inzet van ondersteunend personeel. Onderwijsassistenten worden bijvoorbeeld gebruikt om te helpen bij het aanpakken van achterstanden die veroorzaakt zijn door de coronapandemie en het tekort aan leraren.

Echter, het gebruik van direct onderwondersteunend personeel als oplossing voor het lerarentekort, wat een structureel probleem is, is nadelig. Het incidentele karakter van deze oplossing impliceert dat het wellicht geen duurzame strategie is voor de lange termijn.

Het aandeel indirect onderwondersteunend personeel is gestegen van 12,6% in 2021 naar 13,3% in 2022. Tabel 10 laat tevens een stijging zien in de formatie van indirect onderwondersteunend personeel en directie en management en is daarom in lijn met deze constatering. Mogelijk kan de daling van het aandeel personeelskosten van onderwijzend personeel ook van invloed zijn op de stijging van het aandeel in personeelskosten voor indirect onderwondersteunend personeel. De toename van de personeelskosten voor het indirecte onderwondersteunend personeel is een ongewenste ontwikkeling binnen de sector. Daarentegen is het aandeel personeelskosten voor directie en management afgenomen van 3,9% naar 2,8% in 2022, wat een gewenste ontwikkeling is voor de sector.

Figuur 18: Ontwikkeling opbouw personeelskosten 2018 – 2022

Bron: Benchmark mbo 2018 – 2022

Tabel 10: Ontwikkeling formatie 2021 – 2022

Functiegroepen	Formatie		Mutatie	
	2022	2021	Aantal	%
Onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel	37.861	37.349	512	1,4%
Indirect onderwijsondersteunend personeel en directie/ management	7.316	7.046	270	3,8%
Totaal	45.177	44.395	782	1,8%

Bron: Benchmark mbo 2021 – 2022

Tabel 10 toont dat het aantal fte in de formatie onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel is gestegen met 512 fte (1,4%). Daarnaast is in tegenstelling tot 2021 het aantal fte ook in de formatie indirect onderwijsondersteunend personeel en directie/ management toegenomen, namelijk met 270 fte (3,8%) in 2022. Dit wordt veroorzaakt door een stijging in het aantal fte indirect onderwijsondersteunend personeel. Het aantal fte directie en management daalt in boekjaar 2022. De totale personeelsformatie is daarmee in 2022 netto toegenomen met totaal 782 fte. Ondanks deze netto stijging daalt het aandeel personeelskosten ten opzichte van de totale kosten (zie figuur 17). Dit duidt erop dat – ondanks de stijging van de personeelskosten – de niet-personele kosten nog harder zijn gestegen.

Het aantal fte voor het onderwijzend personeel is met 244 fte toegenomen en het aantal fte voor het direct onderwijsondersteunend personeel is met 268 fte toegenomen in het jaar 2022, wat resulteert in een totale stijging van 512 fte (zie tabel 11). De lichte stijging in het aantal fte voor onderwijzend personeel kan mogelijk toegeschreven worden aan de marginale stijging in de categorie ‘in loondienst’. In 2022 bedraagt de stijging voor het onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel in de categorie ‘in loondienst’ 1,0%.

Aanvullende analyses tonen aan dat in de categorie ‘inhuur’ van onderwijzend personeel een marginale daling is waargenomen van 0,2% en van het direct onderwijsondersteunend personeel een stijging van 40%. Verder wordt in de categorie ‘uitbesteding’ van onderwijzend personeel een daling waargenomen van 49%. Deze constatering verklaart mogelijk de marginale toename van het aantal fte voor het onderwijzend personeel in 2022. In tegenstelling tot het onderwijzend personeel wordt voor het direct onderwijsondersteunend personeel in de categorie ‘uitbesteding’ een stijging waargenomen van 26% in 2022. Dit impliceert dat er in 2022, in vergelijking met 2021, minder leraren zijn uitgeleend via detachering. In 2022 is er een toename van 22% waargenomen in het aantal fte ‘detachering’ voor direct onderwijsondersteunend personeel. In vergelijking met het jaar 2021, duidt dit op een toename van het aantal direct onderwijsondersteunend personeel dat wordt uitgeleend. Tot slot is er over alle functiegroepen een lichte daling te zien van -0,4% fte in 2022 ten opzichte van 2021 voor de categorie ‘detachering’.

Tabel 11: Ontwikkeling formatie totaal onderwijzend en onderwijsondersteunend personeel 2021-2022

Functiegroepen Arbeidsverband	Formatie		Mutatie 2022 ten opzichte van 2021		Aandeel mutatie t.o.v. totale mutatie
	2022 (N=54)	2021 (N=57)	Aantal	%	%
Loondienst	35.637,6	35.291,6	346,0	1,0%	67,5%
Inhuur	2.276,2	2.100,6	175,6	8,4%	34,3%
Uitbesteding	152,6	163,8	-11,2	-6,9%	-2,2%
Detachering	205,5	207,5	-2,0	-1,0%	-0,4%
Totaal onderwijzend en onderwijsondersteunend personeel	37.860,8	37.348,5	512,3	1,4%	100%

Bron: Benchmark mbo 2021 – 2022

In 2022 een daling van 5,8% van het aantal studenten per fte onderwijzend personeel

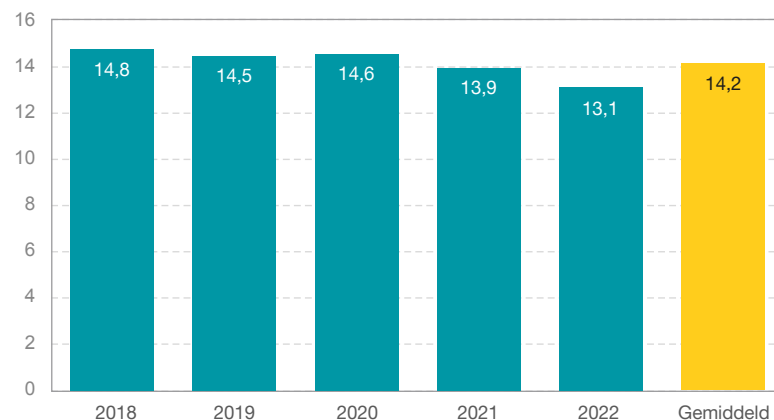
In 2022 is het aantal studenten per fte onderwijzend personeel gedaald. Dit betekent dat de sector gemiddeld meer onderwijzend personeel heeft ingezet in 2022 ten opzichte van 2021. Dit kan verklaard worden door de stijging in het aantal fte onderwijzend personeel en een daling in het aantal studenten. Gemiddeld genomen wordt 1 fte per 13,1 student ingezet in 2022. In vergelijking met 2021 wordt 1 fte per 13,9 student ingezet. De studentenaantallen in figuur 19 zijn gewogen voor de leerweg van de student.

De zichtbare daling van het aantal gewogen studenten per fte onderwijzend personeel betreft zowel ROC's, AOC's als vakscholen. Het aantal studenten per 1 fte onderwijzend personeel van ROC's is gedaald van 14,3 studenten in 2021 naar 13,4 studenten in 2022. Voor de vakscholen geldt een daling van 13,6 studenten in 2021 naar 12,8 studenten in 2022 en voor AOC's een daling van 12,0 studenten in 2021 naar 11,8 studenten in 2022.

In figuur 20 is het aantal gewogen studenten per fte onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel weergegeven als graadmeter voor het primaire proces. Ook in dit figuur is een daling te zien van het gemiddeld aantal gewogen studenten per fte onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel, 10,8 in 2022 ten opzichte van 11,5 in 2021. In 2022 is er daarom meer personeel in het primaire proces ingezet per student. Deze constatering is in lijn met de toename van de personeelsformatie van het onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel en de daling van het aantal studenten.

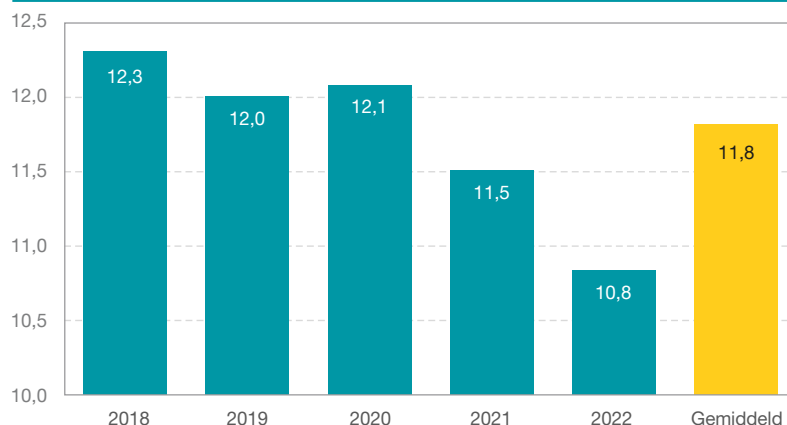
Tot slot is in figuur 21 het aantal gewogen studenten per fte onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel per school weergegeven. In 2022 ligt de spreiding tussen 8,9 en 13,0 terwijl in 2021 de spreiding lag tussen 8,9 en 13,6. Dit impliceert een vermindering in de spreiding wat resulteert in een kleiner verschil tussen scholen.

Figuur 19: Ontwikkeling aantal gewogen studenten per fte onderwijzend personeel 2018 – 2022

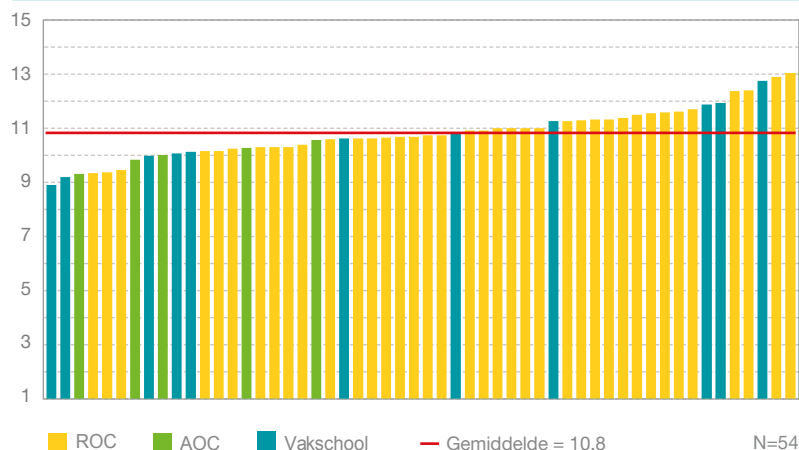
Bron: Benchmark mbo 2018 – 2022

Figuur 20: Ontwikkeling aantal gewogen studenten per fte onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel 2018 – 2022

Bron: Benchmark mbo 2018 – 2022

Figuur 21: Aantal gewogen studenten per fte onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel per school 2022

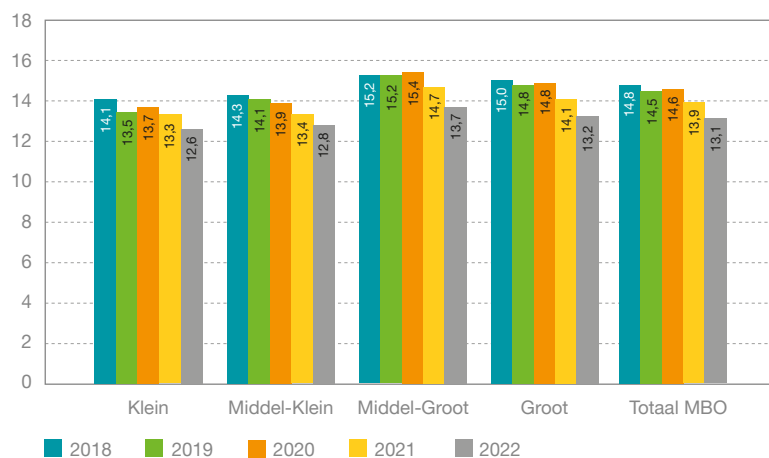

Bron: Benchmark mbo 2022

In figuur 22 is het aantal gewogen studenten per FTE onderwijzend personeel per grootteklasse weergegeven. Dit figuur toont aan dat het aantal gewogen studenten per FTE onderwijzend personeel voor alle type grootteklasse is gedaald. In vergelijking met 2021 kan geconcludeerd worden dat in alle type grootteklasse er meer onderwijzend personeel is ingezet per student. Daarnaast kan geconcludeerd worden dat deze trend zich gedurende drie opeenvolgende jaren voordoet voor alle soorten grootteklassen. De daling in het aantal gewogen studenten per FTE onderwijzend personeel is in de grootteklasse 'Middel-Groot' het sterkst.

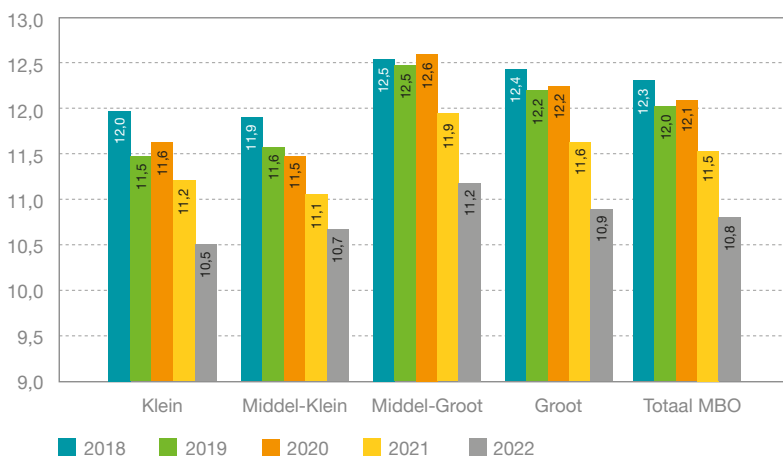
In figuur 23 wordt eveneens een afname geïllustreerd. Er is een duidelijke daling waarneembaar in het aantal gewogen studenten per fte van zowel het onderwijzend personeel als het direct onderwijsondersteunend personeel, ongeacht de grootteklasse. Figuur 23 laat net als figuur 21 zien dat de spreiding tussen scholen afneemt.

Figuur 22: Ontwikkeling aantal gewogen studenten per fte onderwijzend personeel per grootteklasse 2018 – 2022

Benchmark mbo 2018 – 2022

Figuur 23: Ontwikkeling aantal gewogen studenten per fte onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel per grootteklasse 2018 – 2022

Bron: Benchmark mbo 2018 – 2022

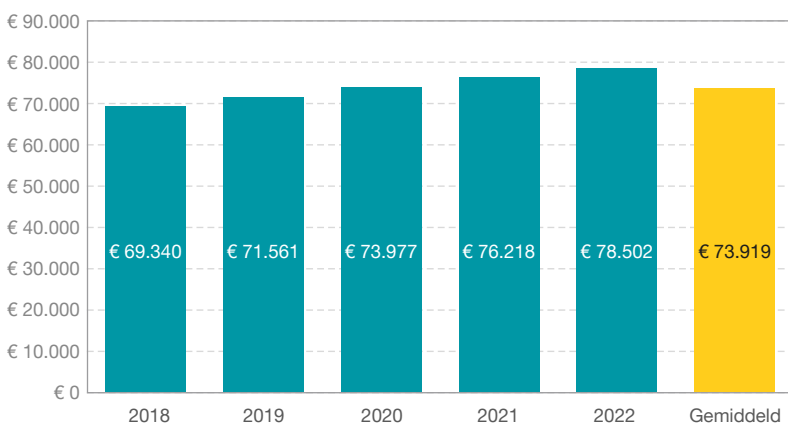
Stijging salariskosten per fte in loondienst conform loonontwikkelingen

Figuur 24 toont de ontwikkeling van de salariskosten per fte in loondienst van 2018 tot 2022. Over de afgelopen vijf jaar is een structurele stijging te zien. In 2022 zijn de salariskosten per fte in loondienst toegenomen met 3% wat resulteert in gemiddelde salariskosten van € 78.502 per fte in loondienst ten opzichte van € 76.218 in 2021. Deze toename is in overeenstemming met de ontwikkelingen van de CAO-lonen in 2022. In reële term daalde de gemiddelde salariskosten in 2022 ten opzichte van 2021 met 5,5%. De verhoging van de CAO-lonen gedurende de looptijd tot 1 juni 2024 betreft gemiddeld 10%. De spreiding van de salariskosten per fte in loondienst per school is in 2022 ten opzichte van 2021 toegenomen. In 2022 variëren de salariskosten per fte per school tussen € 70.340 en € 92.838, terwijl deze kosten in 2021 lagen tussen € 68.564 en € 83.399. De toename van de hoogte van het salarisplafond van € 83.399 naar € 92.838 duidt mogelijk op krapte op de arbeidsmarkt.

In figuur 25 is te zien dat de salariskosten per fte in loondienst per type school is toegenomen. Voor de AOC's is de salariskosten per fte gestegen met 2,9%, is die van de ROC's gestegen met 2,6% en die van vakscholen gestegen met 4,4%. In vergelijking met de andere type scholen hebben de vakscholen in 2022 de hoogste gemiddelde salariskosten per fte in loondienst.

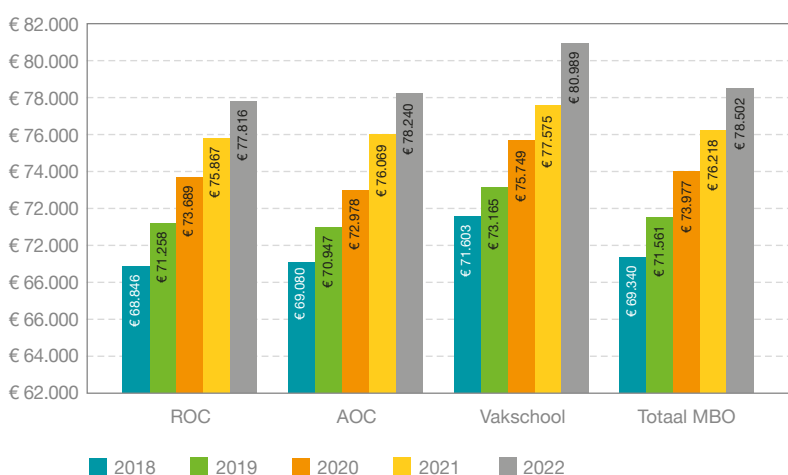
In figuur 26 is zichtbaar dat over de afgelopen 5 jaren de salariskosten per fte in loondienst structureel is toegenomen voor alle type grootteklasse. In 2022 zijn de salariskosten per fte voor de grootteklasse 'Klein' toegenomen met 2,5%, 'Middel-Groot' met 2,7%, 'Groot' met 3,1%. Tot slot betreft de grootste stijging van de salariskosten per fte in loondienst de grootteklasse 'Middel-Klein' met een stijging van 5,4%.

Figuur 24: Ontwikkeling salariskosten per fte in loondienst 2018 – 2022

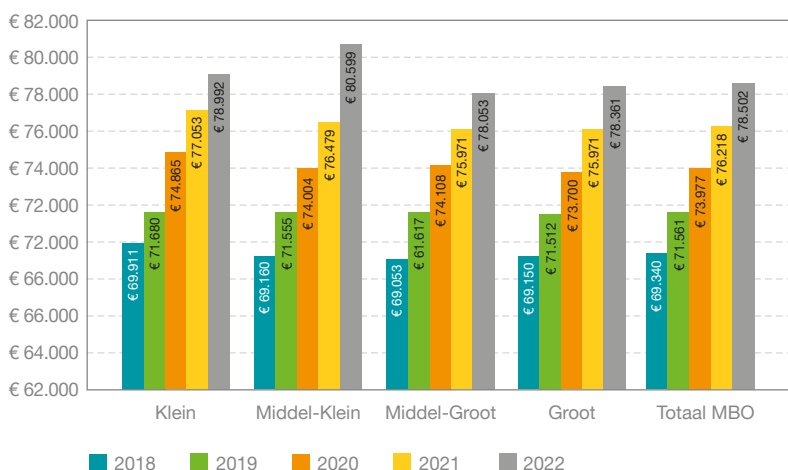
Bron: Benchmark mbo 2018 – 2022

Figuur 25: Ontwikkeling salariskosten per fte in loondienst per type school 2018 – 2022

Bron: Benchmark mbo 2018 – 2022

Figuur 26: Ontwikkeling salariskosten per fte in loondienst per grootteklasse 2018 – 2022

Bron: Benchmark mbo 2018 – 2022

Aantal m² in de sector gedaald en huisvestingskosten per m² toegenomen

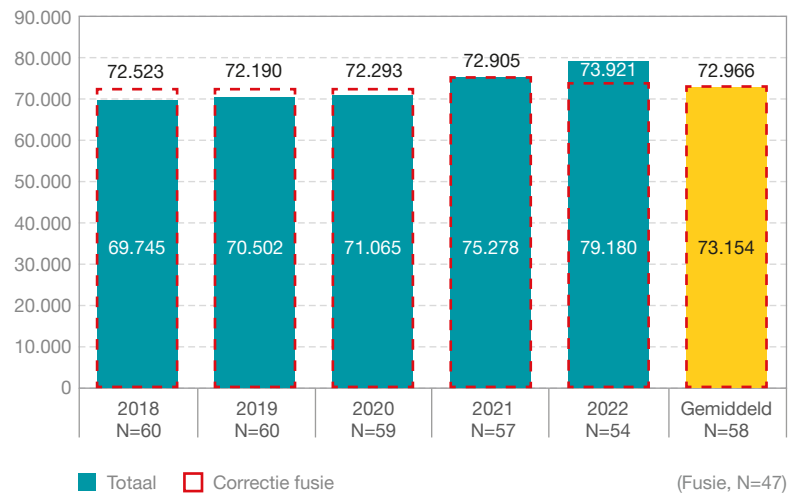
Figuur 27 toont aan dat er in 2022 een stijging is in het gemiddelde aantal beschikbare vierkante meters voor MBO-scholen ten behoeve van het onderwijsproces of de ondersteuning daarvan. Deze stijging is ook zichtbaar wanneer er gecorrigeerd wordt voor de fusies, de groei is dan wel beperkt. In figuur 27 worden de correcties van de fusies getoond door middel van de rode markeringen. De stijgende trend in het aantal vierkante meters voor het onderwijsproces of de ondersteuning daarvan valt samen met de eerdere investeringen in nieuwbouw.

Verder laat figuur 28 het aantal vierkante meter per gewogen student zien. Uit dit figuur is op te maken dat aantal vierkante meter per gewogen student in 2022 stijgt. Het aantal vierkante meter per gewogen student is namelijk aanzienlijk gestegen van 9,2 in 2021 naar 9,7 in 2022 en is toe te schrijven aan de afname van het aantal gewogen studenten in 2022. Het aantal vierkante meter per gewogen student gecorrigeerd voor de fusies is 9,6 in 2022 en ongecorrigeerd 9,7. Dit betekent dat de fusies een klein effect hebben op het aantal vierkante meter per gewogen student. In 2022 ligt de spreiding tussen scholen met betrekking tot het aantal vierkante meter per gewogen student tussen de 6,3 en de 23,5. In vergelijking tot 2021 (tussen de 5,8 en de 20,8) is de spreiding toegenomen.

Verdere analyse toont voor ROC's een toename in het aantal vierkante meters per gewogen student, met een gemiddelde van 8,6 in 2022 (in 2021 betrof dit 8,1). De AOC's hebben een toename in het aantal vierkante meters per gewogen student, namelijk 13,3 (in 2021 betrof dit 12,7). Tot slot hebben vakscholen een toename, met een totaal van 11,8 (in 2021 betrof dit 11,2). Geconcludeerd kan worden dat het aantal vierkante meters per gewogen student in 2022 voor zowel ROC's, AOC's als vakscholen is gestegen.

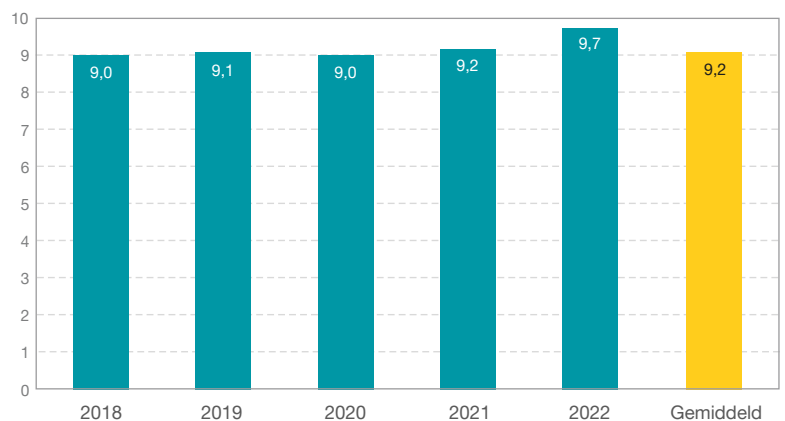
Figuur 29 toont de ontwikkeling van het aandeel vierkante meters in eigendom. Een toename in het aandeel vierkante meters in eigendom is zichtbaar van 2021 naar 2022 (van 77,5% naar 78,5%), waarmee de waarde voor 2022 gelijk is aan het vijf-jarig gemiddelde.

Figuur 27: Ontwikkeling van gemiddeld aantal vierkante meters per school beschikbaar voor onderwijsproces of ondersteuning daarvan 2018-2022

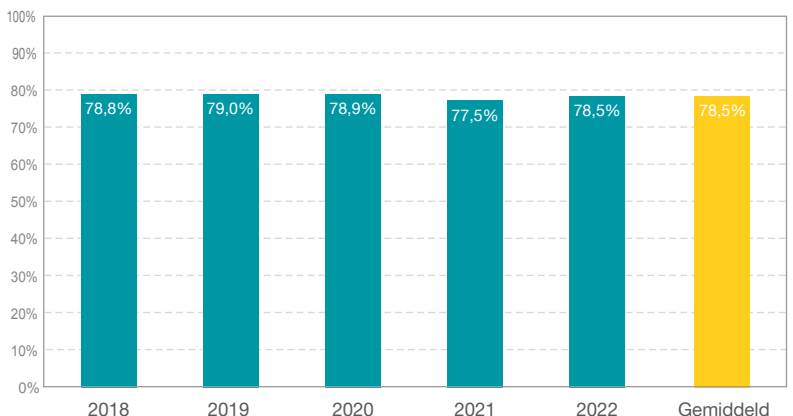
Bron: Benchmark mbo 2018 – 2022

Figuur 28: Aantal vierkante meters per gewogen student 2018 – 2022

Bron: Benchmark mbo 2018 – 2022

Figuur 29: Ontwikkeling aandeel vierkante meters in eigendom 2018 – 2022

Bron: Benchmark mbo 2018 – 2022

Uit de analyse van alle type grootteklasse met betrekking tot het aantal vierkante meters per gewogen student blijkt dat de grootteklasse 'Middel-Klein' gemiddeld het hoogst aantal vierkante meter per gewogen student heeft (11,4). Daarentegen heeft de grootteklasse 'Groot' gemiddeld het laagst aantal vierkante meter per gewogen student (8,6)

In het jaar 2022, na correctie van de fusies in de periode 2018-2022, heeft een stijging van 1,9% plaatsgevonden in de gemiddelde boekwaarde van de gebouwen en terreinen van de scholen. De gemiddelde boekwaarde is gestegen van € 50,9 miljoen in het jaar 2021 naar een totaal van € 51,9 miljoen in het jaar 2022.

In 2022 is de gemiddelde WOZ-waarde van de gebouwen per school toegenomen. Dit betreft een toename van 1,5% ten opzichte van 2021. In 2022 zijn de kosten per vierkante meter toegenomen van € 127 in 2021 naar € 129 in 2022. Verder toont tabel 12 de opbouw van de huisvestingskosten. Uit de gegevens van deze tabel is op te merken dat de kosten in 2022 in vergelijking tot 2021 stabiel zijn gebleven. Ten opzichte van 2021, is het aandeel energie en water afgenomen en het aandeel dotatie onderhoudsvoorziening toegenomen in 2022.

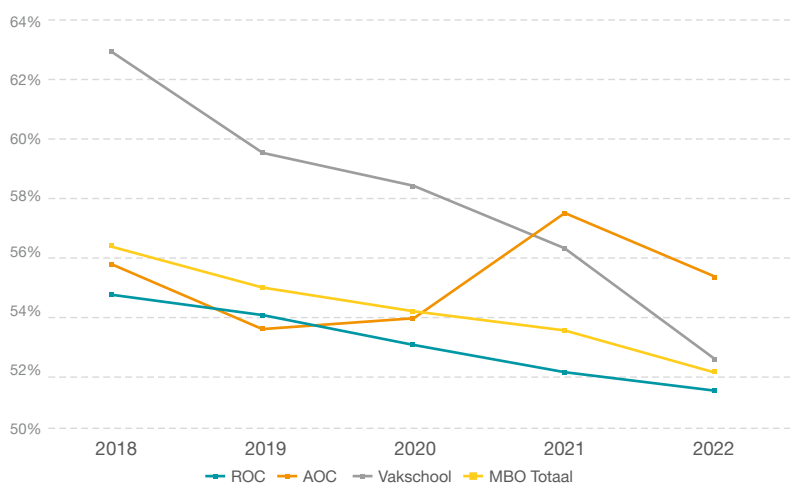
Hoge (aanstaande) energielasten geven scholen een prikkel om investeringen in verduurzaming en het energiezuiniger maken van schoolgebouwen naar voren te halen. Uit de financiële gegevens van de MBO-scholen blijkt dat de ouderdom van het vastgoed over de sector is toegenomen. Hiervoor is als proxy gekeken naar de ratio actuele boekwaarde ten opzichte van de aanschaf boekwaarde, zie figuur 30. Een dalende actuele boekwaarde (en daarmee een dalende ratio actuele boekwaarde / aanschafwaarde) duidt op veroudering van het vastgoed. Op basis van figuur 30 kan worden gesteld dat actuele (prijs)ontwikkelingen in de bouwsector op dit moment verduurzamingsinvesteringen in schoolgebouwen nog niet financieel lijken te renderen.

Tabel 12: Ontwikkeling opbouw huisvestingskosten 2018 – 2022

Opbouw huisvestingskosten	Sector 2018	Sector 2019	Sector 2020	Sector 2021	Sector 2022
Huur	21,4%	20,6%	20,6%	20,9%	20,6%
Verzekeringen	0,9%	0,9%	1,1%	1,3%	1,1%
Dotatie onderhoudsvoorziening	3,6%	4,2%	3,5%	1,9%	3,5%
Klein onderhoud en exploitatie	10,3%	10,2%	10,4%	10,9%	10,4%
Energie en water	9,3%	10,0%	10,5%	11,2%	10,5%
Schoonmaakkosten	4,4%	4,4%	4,6%	4,3%	4,6%
Heffingen	4,2%	4,6%	4,6%	4,7%	4,6%
Overige huisvestingslasten	4,4%	3,6%	4,0%	3,6%	4,0%
Afschrijving gebouwen	34,4%	34,4%	34,9%	36,3%	34,9%
Rentelasten (vastgoedgerelateerde deel)	7,1%	7,2%	5,8%	4,8%	5,8%
Totale huisvestingskosten	100%	100%	100%	100%	100%

Bron: Benchmark mbo 2018 – 2022

Figuur 30: Indicator ouderdom vastgoed mbo-scholen 2018 – 2022 (actuele boekwaarde in % van de aanschafwaarde)

Bron: DUO, Financieel verantwoording XBRL 2018 – 2022

Aandeel ICT-kosten is licht gestegen

Tabel 13 toont aan dat het aandeel ICT-kosten in de totale kosten is toegenomen met 0,2 procentpunt, van 5,2% in 2021 naar 5,4% in 2022. Uitgedrukt in euro's betreft dit een toename van de totale ICT-kosten van € 297 miljoen in 2021 naar € 334 miljoen in 2022. Daarnaast is de spreiding tussen de scholen ten opzichte van 2021 toegenomen. In 2021 lag de spreiding tussen de 2,0% en 7,2% en de spreiding in 2022 ligt tussen de 1,1% en 13,3%. De toegenomen spreiding is deels te wijten aan een incidentele extra investering in relatie tot een fusie. Het verschil in gebruik van ICT en de inzet van nieuwe (online) lesmethoden door de verschillende opleidingstypen geeft een mogelijke extra verklaring. Het illustreert echter ook de diversiteit in ICT-beleid tussen verschillende scholen. De mogelijke inconsistentie in de toewijzing van kosten aan ICT en personeelskosten tussen verschillende scholen zou kunnen bijdragen aan de uiteenlopende spreiding tussen de scholen. Tabel 13 maakt ook inzichtelijk dat in 2022 de gemiddelde personele lasten van ICT-personeel zijn toegenomen met 3,0%, van € 70.645 naar € 72.736.

In tabel 14 is de opbouw van ICT-kosten over de afgelopen 5 jaar weergegeven. De tabel toont aan dat in 2022 het aandeel inhuur en uitbesteding van de totale ICT-kosten is toegenomen met 0,8% ten opzichte van 2021. Dit betekent dat scholen in 2022 meer geld hebben besteed aan het

inhuren van personeel en detachering. De absolute waarde van de totale ICT-kosten van inhuur en uitbesteding betreft een stijging van € 35 miljoen in 2021 naar € 42 miljoen in 2022. Dit kan duiden op een toenemend tekort aan ICT-personeel voor de scholen. Aangezien de ICT-monitor voor het MBO volgend jaar wordt gepubliceerd, kan het interessant zijn om deze bevinding te vergelijken met de resultaten van de eerstvolgende ICT-monitor voor het MBO.

De toename van de ICT-uitgaven is in absolute zin onmiskenbaar, gelijktijdig is de stijging van het aandeel van deze kosten ten opzichte van de totale kosten nog beperkt. Dat terwijl er wel een digitaliseringsopgave voortkomt uit de – in toenemende mate – vraag naar digitale vaardigheden op de arbeidsmarkt en de steeds verder digitaliserende maatschappij. Ook speelt het flexibiliseren van het onderwijs – versneld door COVID-19 – een rol in de verwachting van verder stijgende ICT-uitgaven. Om innovaties in het onderwijs, zoals in nieuwe online onderwijsmethoden en digitale les- en leermiddelen, te implementeren zijn voor de komende jaren medewerkers met passende vaardigheden een vereisten. Ook zien we in andere sectoren toegenomen ICT-kosten voor (digitale) privacy en beveiliging die in de MBO-sector mogelijk nog achterblijven.

Tabel 13: Kengetallen ICT 2018 – 2022

Kengetal/indicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aandeel ICT in totale kosten	5,1%	5,1%	5,2%	5,2%	5,4%
Activeringsgrens activa	€ 1.695	€ 1.762	€ 1.906	€ 1.992	€ 2.164
Personele last personeel ICT in loondienst	€ 64.102	€ 66.897	€ 67.868	€ 70.645	€ 72.736
Aandeel van de totale formatiekosten dat aan ICT wordt besteed	3,1%	3,0%	3,0%	3,0%	3,2%

Bron: Benchmark mbo 2018 – 2022

Tabel 14: Opbouw ICT-kosten 2018 – 2022

Categorie	2018	2019	2020	2021	2022
Aandeel personele ICT kosten (inclusief detacheringen)	32,3%	31,3%	31,5%	31,8%	30,5%
Aandeel inhuur en uitbesteding	14,2%	13,1%	11,8%	11,8%	12,6%
Aandeel hardware	18,1%	17,7%	18,0%	17,2%	15,3%
Aandeel softwarekosten	24,9%	25,4%	26,0%	28,7%	28,2%
Aandeel datacommunicatie	6,1%	7,5%	8,1%	6,3%	8,4%
Aandeel telefonie	3,4%	3,1%	3,0%	2,7%	3,7%
Aandeel organisatiekosten	1,0%	1,9%	1,6%	1,5%	1,3%
Aandeel afschrijvingen ICT en telefonie	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

Bron: Benchmark mbo 2018 – 2022

Bijlagen

Bijlage A: Begripsomschrijvingen en aantal scholen in financiële benchmark

Tabel A-1: Begripsomschrijving

Begrip	Omschrijving
Rentabiliteit	Het resultaat van de gewone bedrijfsvoering als percentage van de baten van de gewone bedrijfsvoering; omvat resultaat mbo, educatie, contractactiviteiten en andere diensten.
Solvabiliteit	Het eigen vermogen als percentage van het totale vermogen (solvabiliteit I).
Liquiditeit	Vlottende activa gedeeld door de kortlopende schulden (current ratio).
Signaleringsgrenzen	Grenswaarden die het ministerie van OCW hanteert voor de risicobepaling.
Vierkante meters	In relatie tot huisvestingskosten: vierkante meters beschikbaar voor het onderwijsproces of ter ondersteuning daarvan.

Bron: Benchmark mbo

Tabel A-2: Aantal aan de benchmark deelnemende scholen per type

Kengetal/indicator	2018	2019	2020	2021	2022
ROC	41	40	40	40	38
AOC	9	9	8	6	5
Vakschool	10	11	11	11	11
Totaal aantal deelnemers benchmark	60	60	59	57	54
Totaal aantal mbo-scholen	61	60	60	57	55
Deelname aan mbo Benchmark	98%	100%	98%	100%	98%

Bron: Benchmark mbo 2018 – 2022

Tabel A-3: Aantal aan de benchmark deelnemende scholen per grootteklasse

Grootteklasse in rijksbijdrage per jaar	2018	2019	2020	2021	2022
Klasse: Klein	15	15	14	13	12
Klasse: Middel-Klein	14	13	13	12	8
Klasse: Middel-Groot	14	14	14	15	14
Klasse: Groot	17	18	18	17	20
Totaal	60	60	59	57	54

Bron: Benchmark mbo 2018 – 2022

In de benchmark mbo 2022 zijn van 54 scholen de gegevens ontvangen.

De namen van de deelnemende scholen zijn opgenomen in de figuren in bijlage C.

Bijlage B: Onderzoeksverantwoording

PwC voert de financiële benchmark mbo uit in opdracht van en in samenwerking met de MBO Raad.

PwC verzamelt gegevens uit het Elektronisch Financieel Jaarverslag (EFJ), dat onderwijsinstellingen indienen via het XBRL Onderwijs Portaal OCW / DUO. Deze gegevens worden verder aangevuld door de scholen die aan de benchmark deelnemen en hun gegevens aan PwC leveren via een uploadsysteem. Hoewel PwC de gegevens voor de benchmark heeft gestructureerd en gevalideerd, is er geen accountantscontrole uitgevoerd. De scholen behouden de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de gegevens die zij aan PwC verstrekken.

PwC heeft de gestructureerde en gevalideerde gegevens verwerkt tot gedetailleerde spiegelrapportages voor de individuele scholen en tot een sectorbeeld, zoals weergegeven in dit rapport. De bevindingen in dit sectorrapport, die zijn afgeleid van de geanalyseerde gegevens, zijn tot stand gekomen in nauwe samenwerking met de MBO Raad.

De financiële benchmark is voornamelijk afgestemd op het middelbaar beroepsonderwijs (MBO). Andere activiteiten van de scholen zijn in het algemeen niet meegenomen, tenzij het niet mogelijk was om specifieke kengetallen te scheiden. Dit is van toepassing op de indicatoren: rentabiliteit, solvabiliteit, liquiditeit en huisvestingskosten per vierkante meter. Deze specifieke kengetallen zijn daarom van toepassing op de

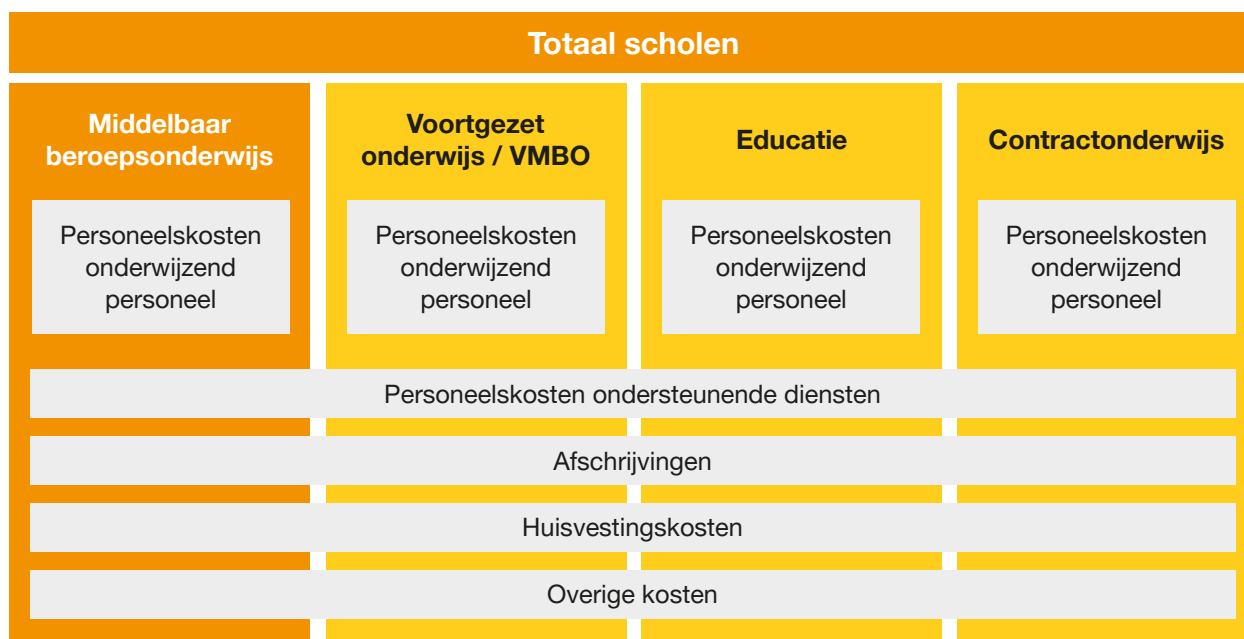
gehele school. Om de kosten aan het MBO toe te wijzen, hebben de scholen zelf de kosten van het onderwijzend personeel verdeeld. PwC heeft de overige personeelskosten toegewezen op basis van het aandeel van het MBO in de rijksbijdrage van de school.

Indien anders vermeld, zijn de sectorcijfers in dit verslag de ongewogen gemiddelden van alle scholen die hebben deelgenomen aan de benchmark. Dit is berekend door de scores van alle scholen bij elkaar op te tellen en vervolgens te delen door het totale aantal deelnemende scholen (54), zonder rekening te houden met de grootte van elke school. Voor deze benadering is gekozen omdat de benchmark bedoeld is om de prestaties van elke school te beoordelen, ongeacht de grootte van de school.

In de situatie waar absolute waarden, zoals de hoogte van de rijksbijdrage, over een reeks jaren worden geanalyseerd, wordt de vergelijking gebaseerd op het aantal scholen dat consistent heeft deelgenomen aan de benchmark gedurende alle jaren. Dit is uitgevoerd om te vermijden dat waargenomen veranderingen onterecht worden toegeschreven aan variaties in het aantal deelnemende scholen.

In het rapport wordt een verschil gedefinieerd als een significant verschil met een betrouwbaarheidsinterval van 95%. Dit impliceert dat de waarschijnlijkheid dat het waargenomen verschil toevallig is, minder dan 5% is.

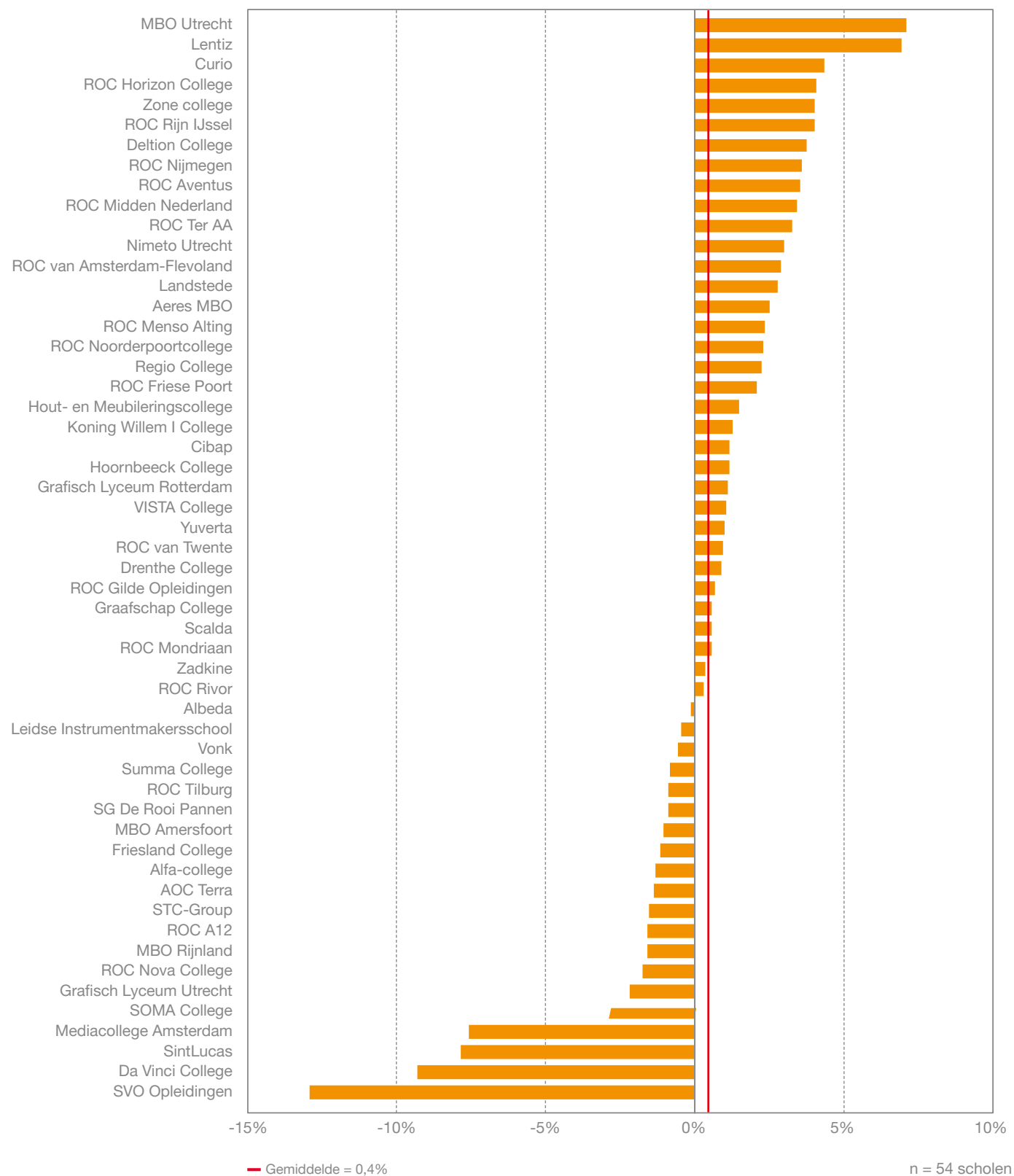
Figuur B-1: Schematische opbouw kosten

Bron: Benchmark mbo

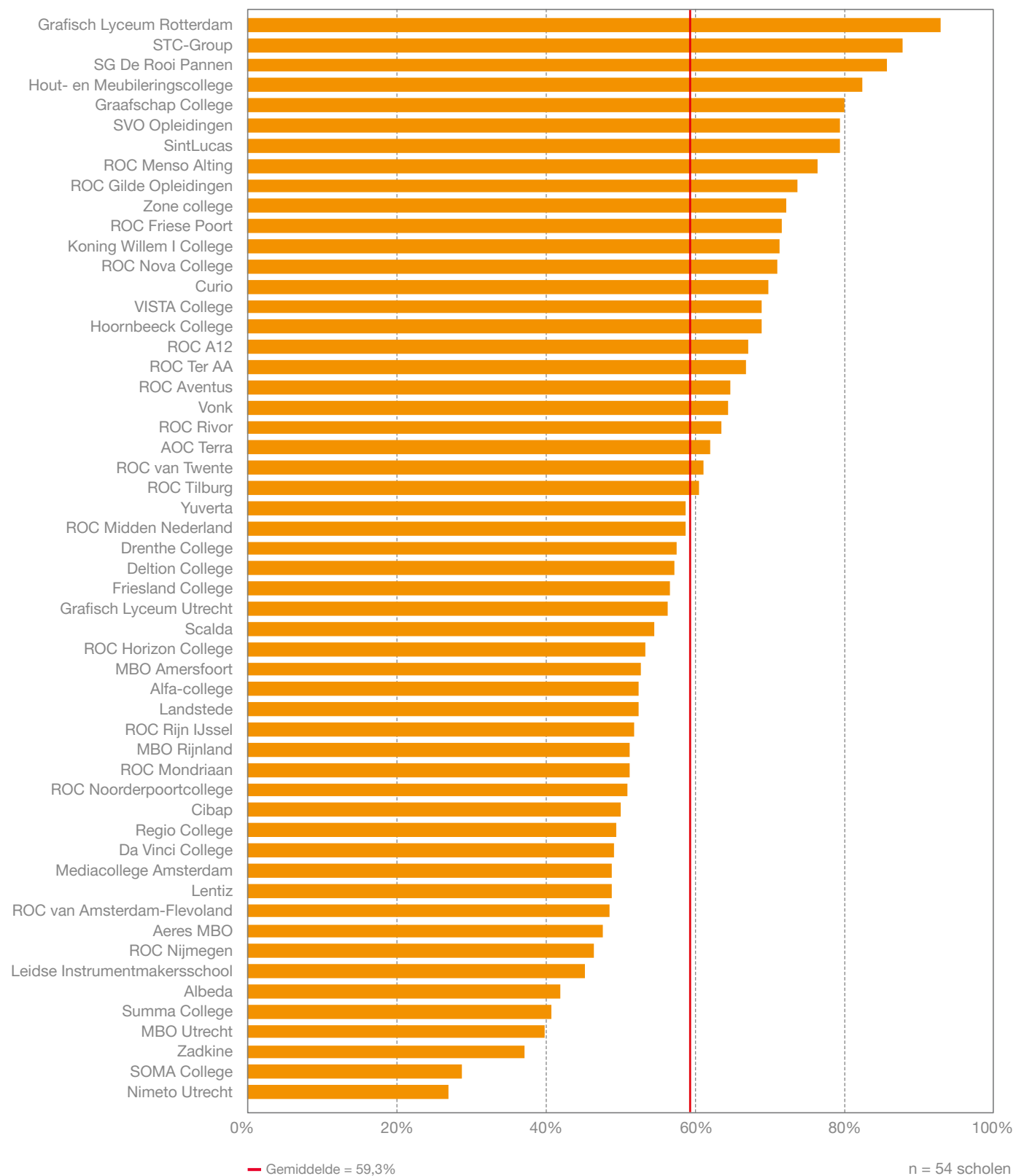
Bijlage C: Financiële positionering MBO-scholen

Tabel C-1: Rentabiliteit 2022

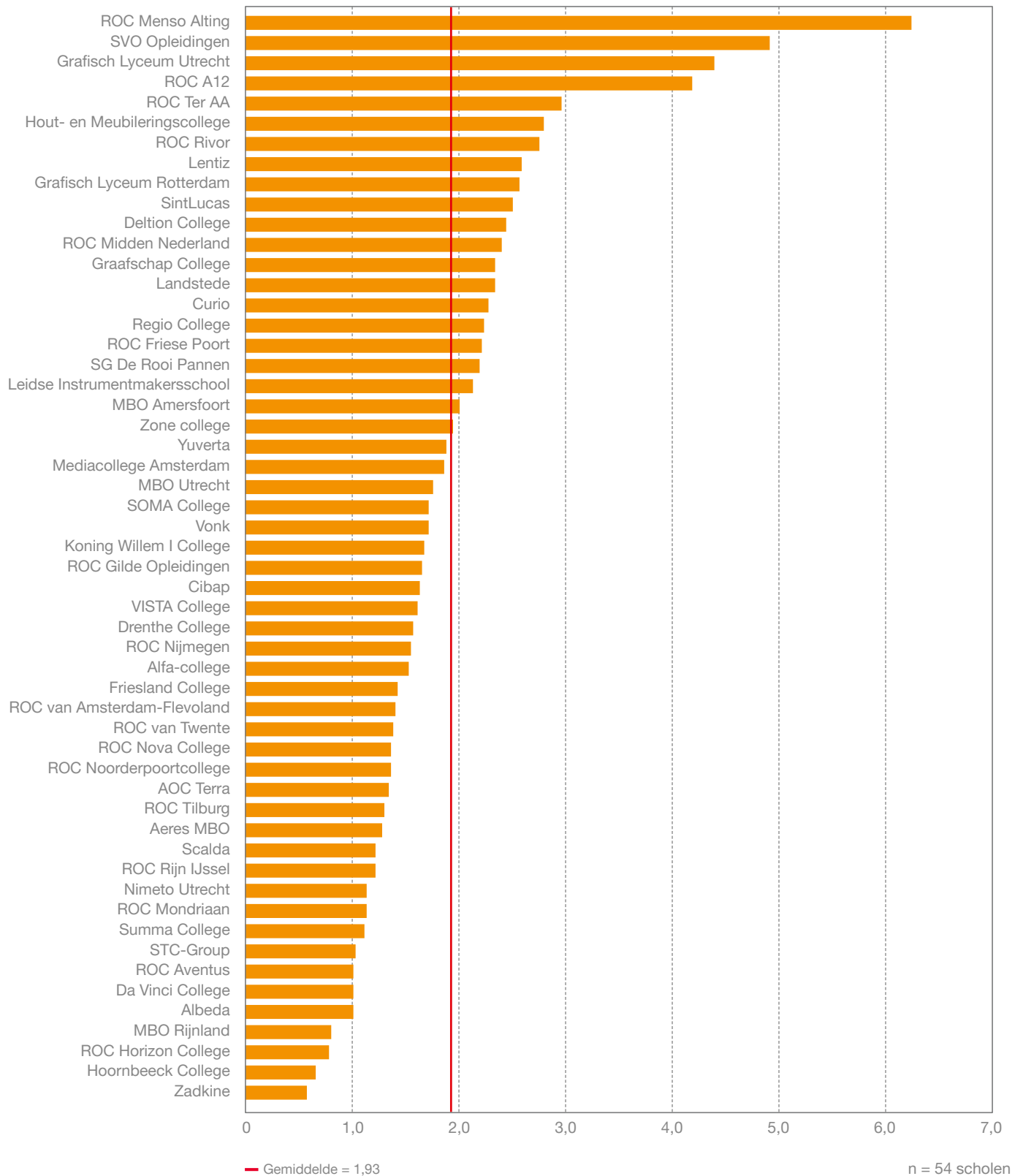
Bron: Benchmark mbo 2022

Tabel C-2: Solvabiliteit I 2022

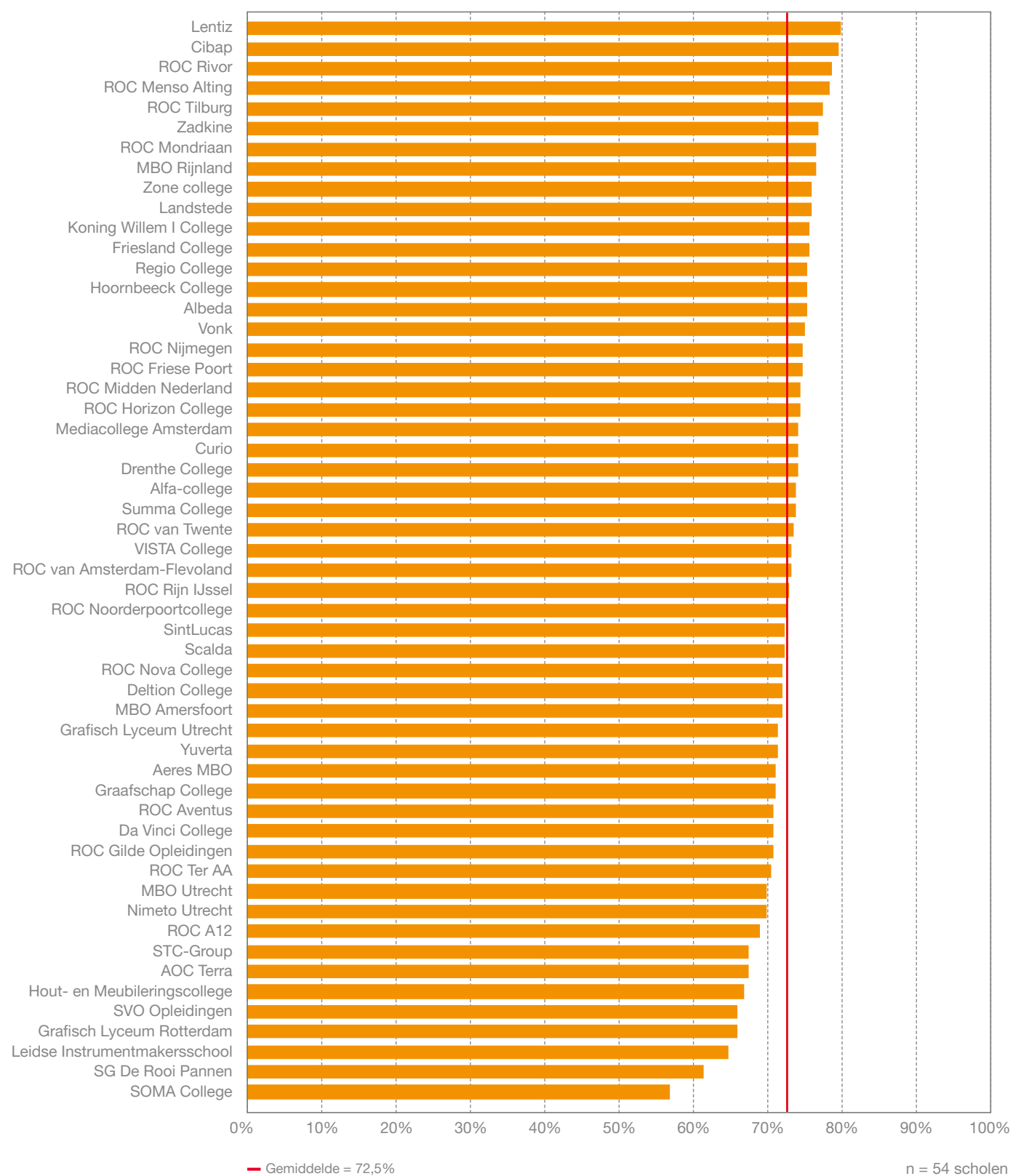
Bron: Benchmark mbo 2022

Tabel C-3: Liquiditeit 2022

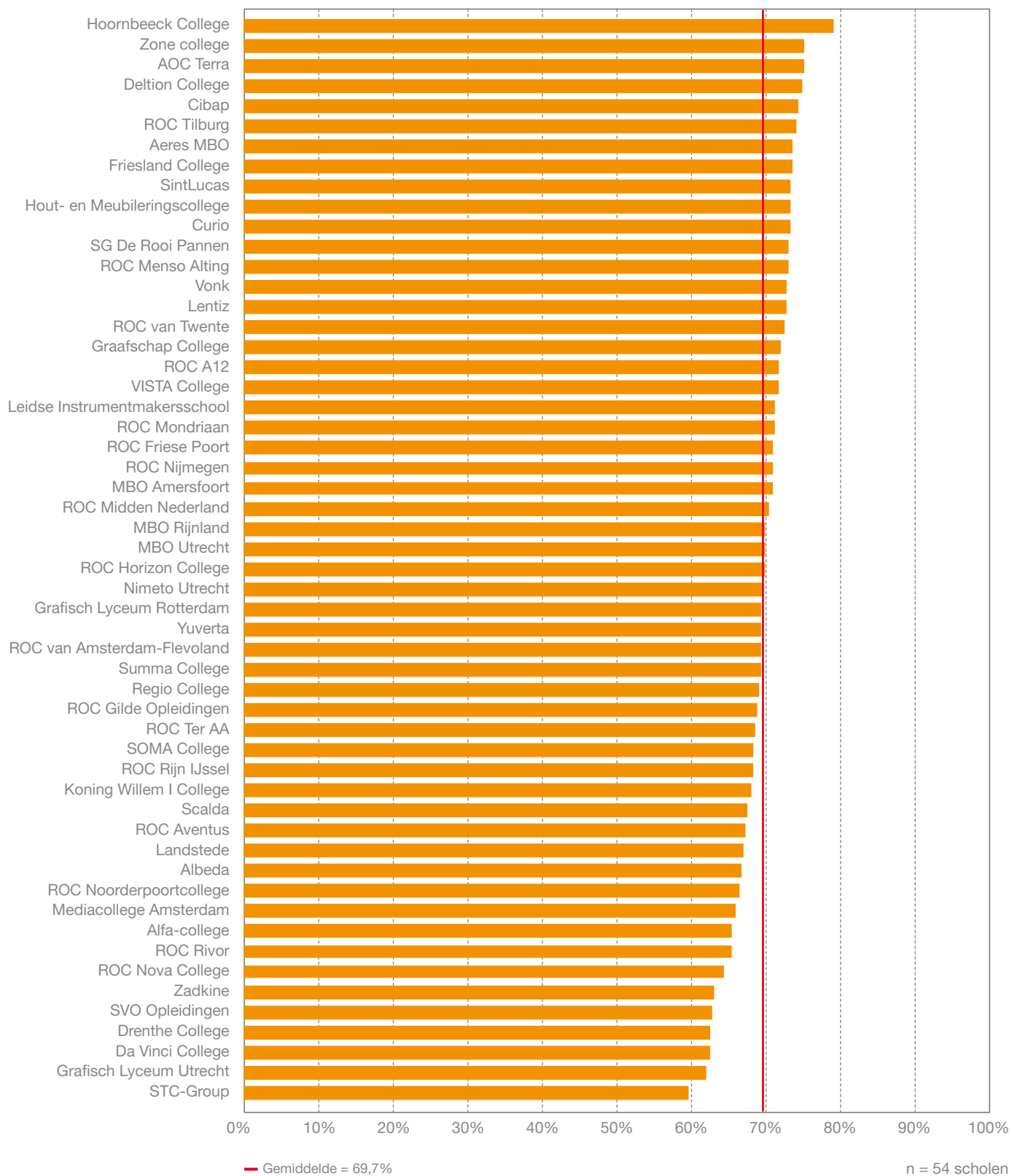
Bron: Benchmark mbo 2022

Tabel C-4: Personeelskosten ten opzichte van de totale lasten van de school in 2022

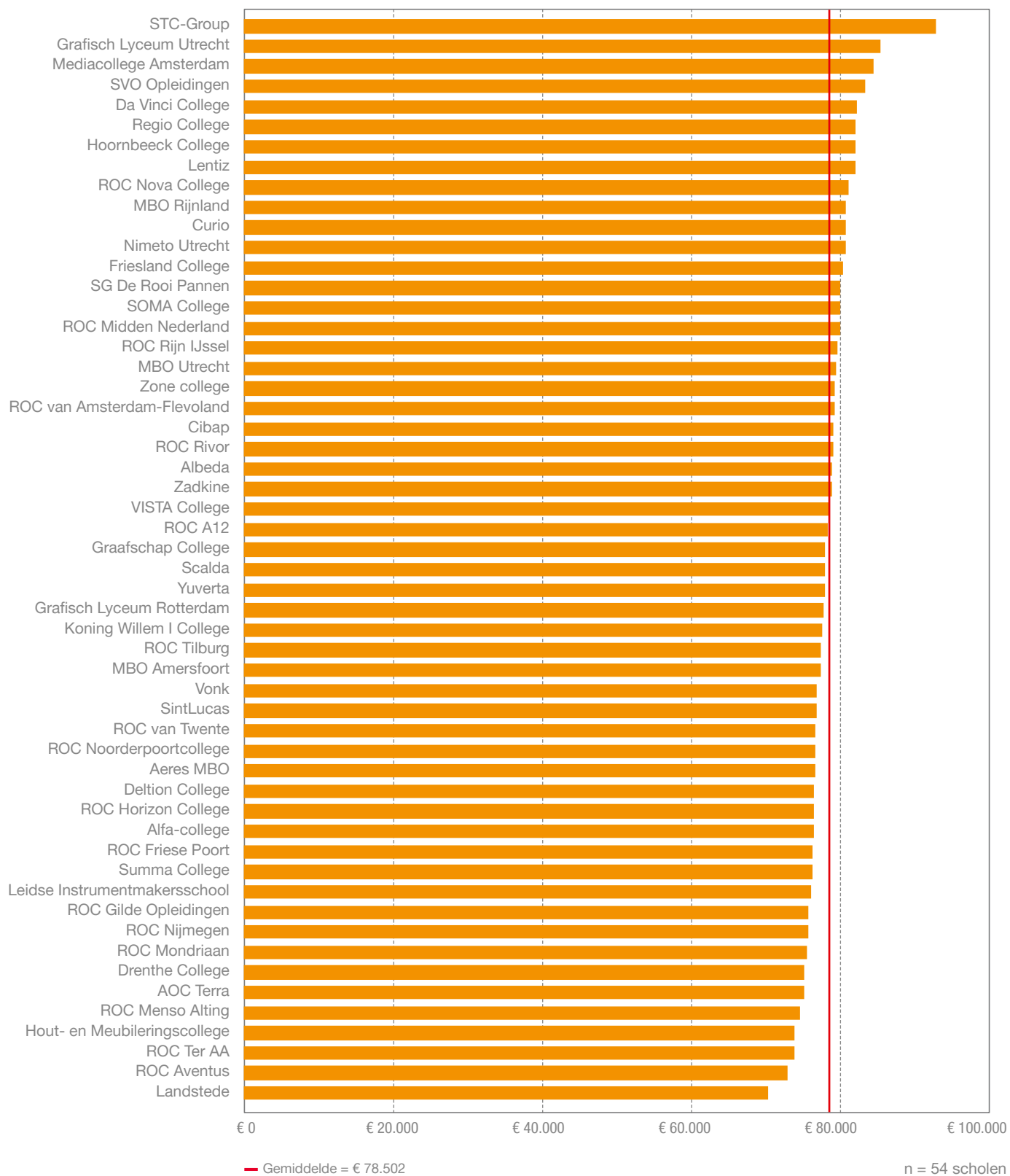
Bron: Benchmark mbo 2022

Tabel C-5: Personeelskosten onderwijzend personeel ten opzichte van de totale personeelskosten beroepsonderwijs in 2022

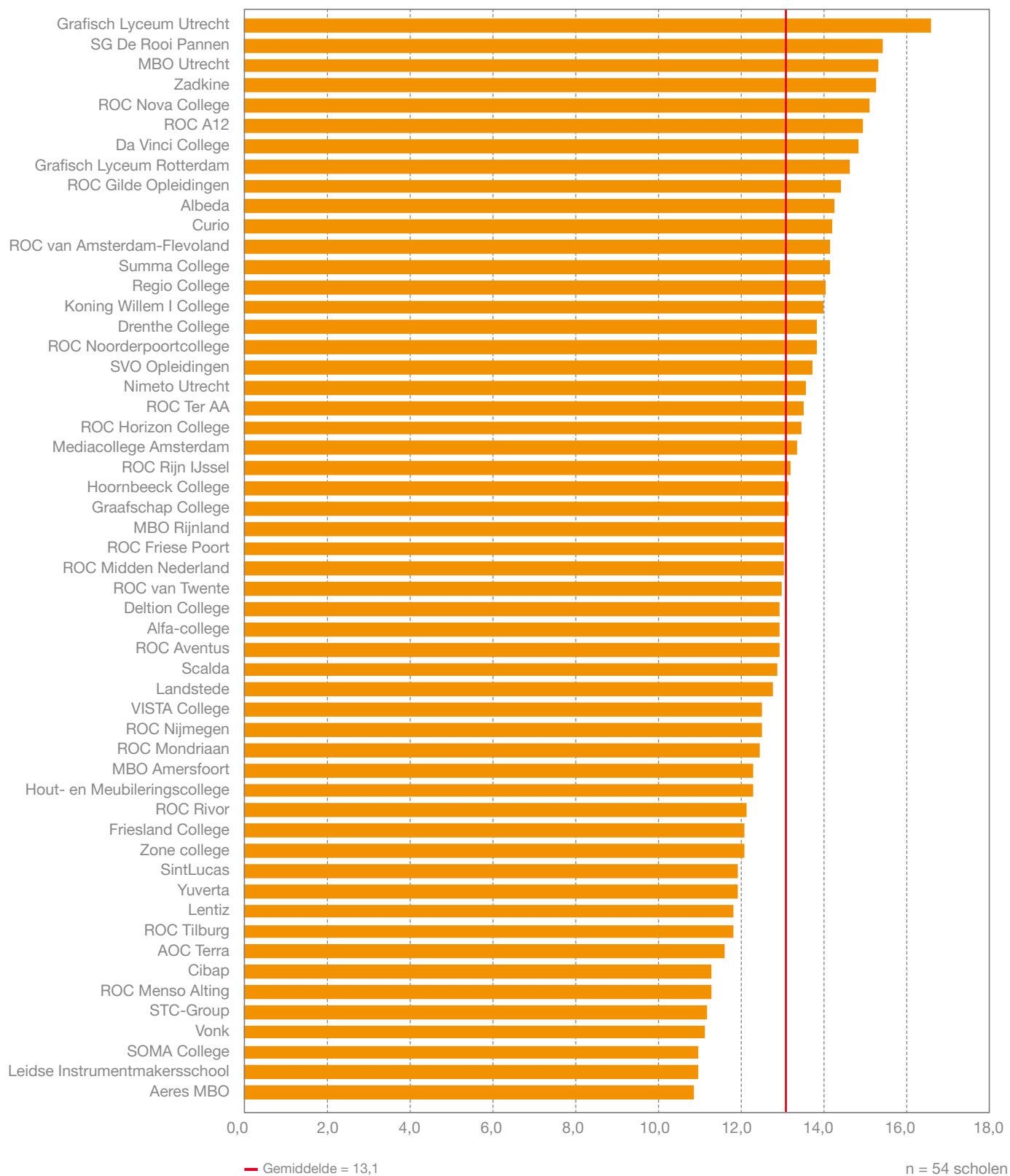
Bron: Benchmark mbo 2022

Tabel C-6: Personeelskosten per fte in loondienst beroepsonderwijs in 2022

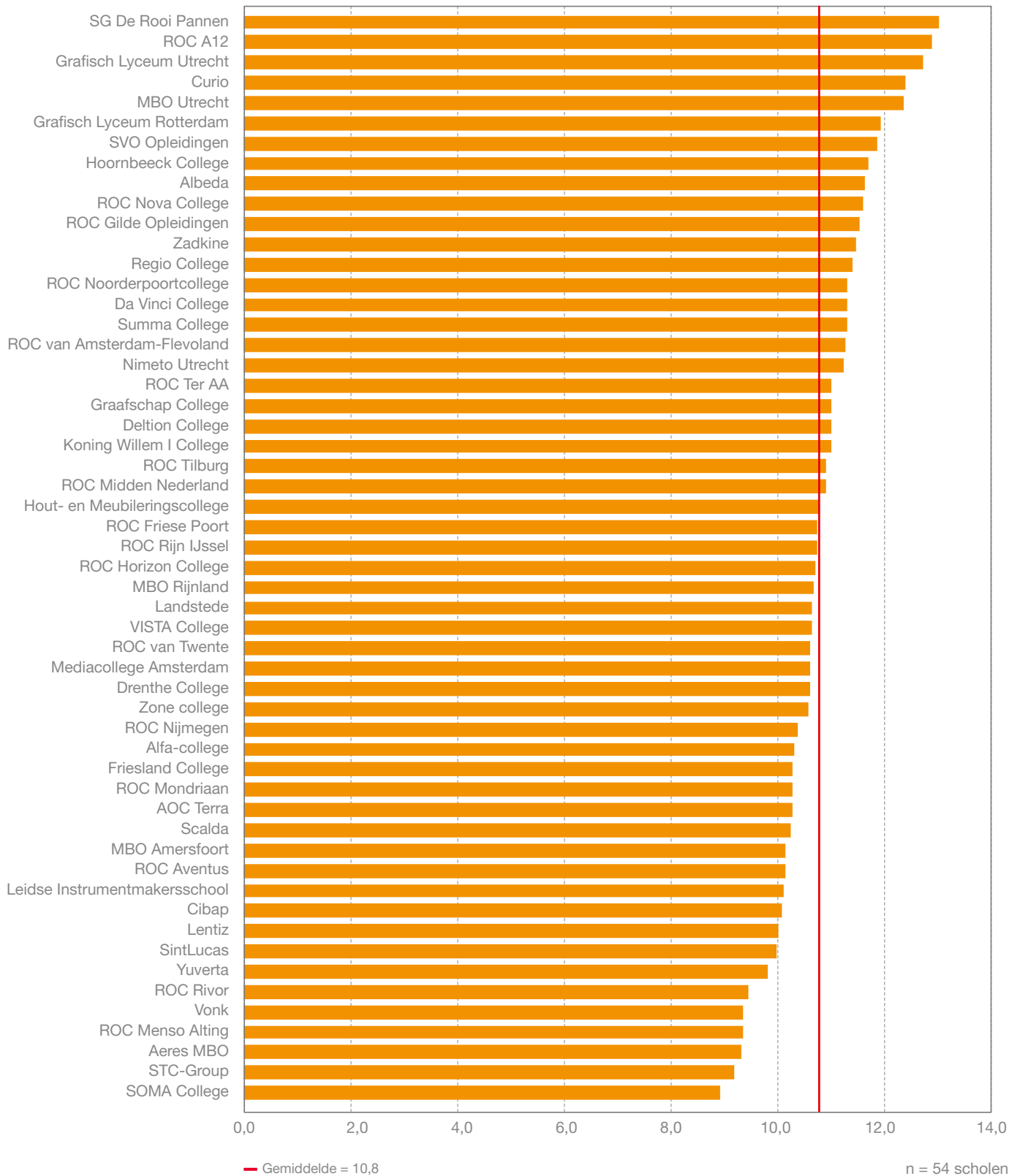
Bron: Benchmark mbo 2022

Tabel C-7: Aantal gewogen studenten per fte onderwijzend personeel in 2022

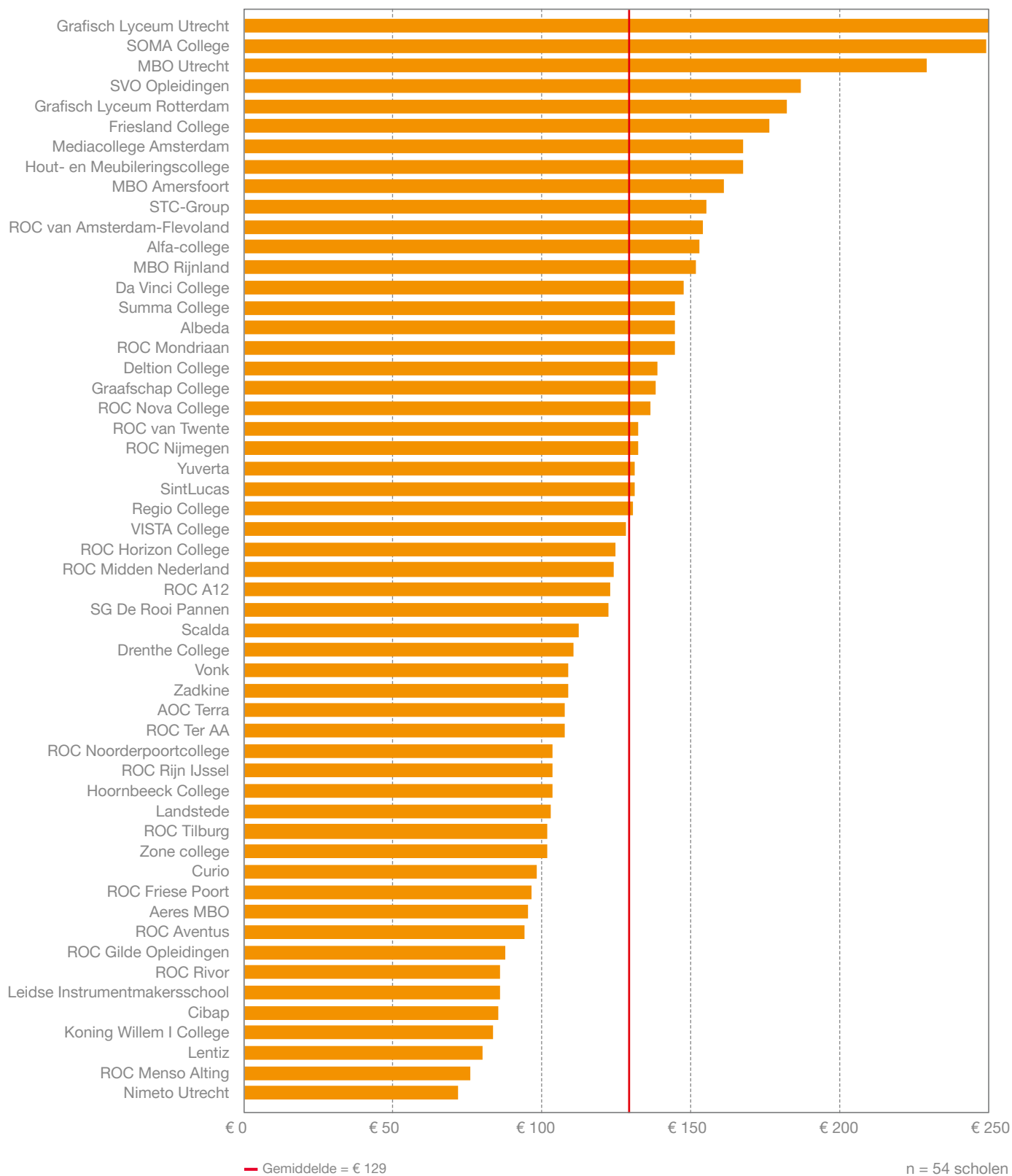
Bron: Benchmark mbo 2022

Tabel C-8: Aantal gewogen studenten per fte onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel in 2022

Bron: Benchmark mbo 2022

Tabel C-9: Huisvestingskosten per m² in 2022

Bron: Benchmark mbo 2022

© 2023 Benchmark mbo. Alle rechten voorbehouden.

MBO Raad

 Postbus 2051, 3440 DB Woerden

 (0348) 75 35 00

 info@mboraad.nl

In samenwerking met PwC

Fotografie: WorldSkills Netherlands